

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 18.5.2004
COM(2004) 383 τελικό

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΣΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

**Η κοινωνική διάσταση της παγκοσμιοποίησης – Η συμβολή των πολιτικών της ΕΕ για
να υπάρξουν οφέλη για όλους**

1. ΣΥΝΟΨΗ

Από τη διαδικασία της παγκοσμιοποίησης υπήρξαν σημαντικά οφέλη για πολλούς ανθρώπους σε όλο τον κόσμο. Θέσεις εργασίας καλύτερης ποιότητας – και με μεγαλύτερες αποδοχές – δημιουργήθηκαν σε μέρη του κόσμου τα οποία στο παρελθόν βασιζόνταν κυρίως στη γεωργία για να διατηρήσουν τον πληθυσμό τους.

Αυτές οι θετικές πτυχές της παγκοσμιοποίησης αναγνωρίζονται στην έκθεση της *Παγκόσμιας Επιτροπής για την Κοινωνική Διάσταση της Παγκοσμιοποίησης*¹ (ΠΕΚΔΠ) που δημοσιεύθηκε στις 24 Φεβρουαρίου 2004. Ωστόσο, η έκθεση επισημαίνει ότι τα οφέλη από την παγκοσμιοποίηση δεν είναι ισότιμα κατανομημένα σε όλες τις χώρες και τις ομάδες του πληθυσμού και ότι, χωρίς ένα αποτελεσματικό σύστημα παγκόσμιας διακυβέρνησης, το σημερινό μοντέλο της παγκοσμιοποίησης προκαλεί ανισοβαρή αποτελέσματα και δεν θα οδηγήσει σε μια παγκόσμια αειφόρο ανάπτυξη.

Η ΕΕ έχει εδώ και πολύ καιρό χαράξει πολιτικές, τόσο εσωτερικώς όσο και διεθνώς, με τις οποίες επιδιώκει να εξασφαλίσει ότι θα συμβαδίζει η οικονομική με την κοινωνική πρόοδο. Συγκεκριμένα, οι αρχηγοί και επικεφαλής κρατών και κυβερνήσεων συμφώνησαν στη Λισσαβόνα το 2000 επί μίας ολοκληρωμένης στρατηγικής για μεταρρυθμίσεις με την οποία επιδιώκεται να γίνει η Ευρώπη η ανταγωνιστικότερη οικονομία της γνώσης στον κόσμο, με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή, μέσω της προώθησης αλληλοενισχυόμενων πολιτικών για την αντιμετώπιση των αναγκών στον τομέα της ανταγωνιστικότητας, της απασχόλησης, της κοινωνικής προόδου και της περιβαλλοντικής αειφορίας. Η στρατηγική αυτή αποτελεί επίσης τη βάση για τη χάραξη πολιτικών από την ΕΕ που θα απαντούν στον αντίκτυπο της παγκοσμιοποίησης για τις επιχειρήσεις, τις θέσεις εργασίας και τους πολίτες στην Ευρώπη.

Το οικονομικό και κοινωνικό μοντέλο της ΕΕ, και η στρατηγική της Λισσαβόνας με την οποία αυτό γίνεται πράξη, δεν μπορούν απλώς και μόνον να μεταφερθούν σε άλλα μέρη του κόσμου. Ωστόσο, η ΠΕΚΔΠ έχει αναδείξει αρκετές πτυχές του μοντέλου που μπορεί να ενδιαφέρουν τους εταίρους της Ένωσης. Αυτό ισχύει ειδικότερα για τις διεργασίες που έχουν σχέση με το σχεδιασμό, την υλοποίηση και την αξιολόγηση των πολιτικών που είναι απαραίτητες για την επίτευξη ισορροπίας μεταξύ των οικονομικών και των κοινωνικών στόχων. Το μοντέλο της ΕΕ δίνει ιδιαίτερη έμφαση, για παράδειγμα, στις στέρεες θεσμικές δομές για τη διαχείριση οικονομικών, εργασιακών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών θεμάτων και την αλληλεπίδρασή τους, στον ισχυρό διάλογο των κοινωνικών εταίρων και της κοινωνίας των πολιτών και στις επενδύσεις στο ανθρώπινο δυναμικό και την ποιότητα της απασχόλησης.

Η ΕΕ πρέπει επίσης να εξασφαλίσει ότι ασκεί τις εξωτερικές πολιτικές της κατά τρόπο ο οποίος συμβάλλει στη μεγιστοποίηση των οφελών της παγκοσμιοποίησης για όλες τις κοινωνικές ομάδες σε όλες τις περιφέρειες και τις χώρες εταίρους. Οι εξωτερικές πολιτικές της είχαν πάντοτε σημαντική κοινωνική διάσταση, για παράδειγμα με την υποστήριξη της καθολικής πρόσβασης στις βασικές κοινωφελείς υπηρεσίες στον αναπτυσσόμενο κόσμο. Εδώ και αρκετό καιρό η ΕΕ προωθεί επίσης την αποτελεσματικότητα και τη συνοχή της παγκόσμιας διακυβέρνησης, συμπεριλαμβανομένης της οικονομικής διακυβέρνησης, μέσα

¹ 'A fair globalization: creating opportunities for all' (μια δίκαιη παγκοσμιοποίηση: δημιουργία ευκαιριών για όλους), <http://www.ilo.org/public/english/wcsdg/>

από τα διεθνή όργανα, για να εξασφαλίσει ότι η πολιτική εμπορίου και οι διμερείς σχέσεις με διάφορες περιφέρειες και μεμονωμένες χώρες στηρίζουν πλήρως την κοινωνική ανάπτυξη και για να εξασφαλίσει ότι η αναπτυξιακή συνεργασία συμβάλλει στη μεγιστοποίηση των θετικών αποτελεσμάτων και στην ελαχιστοποίηση των αρνητικών κοινωνικών συνεπειών της παγκοσμιοποίησης. Ενθαρρύνει επίσης τον ιδιωτικό τομέα να συμβάλει στην επίτευξη αυτών των στόχων.

Η παρούσα ανακοίνωση περιγράφει συνοπτικά το φάσμα των ενεργειών που έχει αναλάβει στο πλαίσιο αυτό η Ένωση, σε σχέση με την κοινωνική διάσταση της παγκοσμιοποίησης, και υποβάλλει προτάσεις για ορισμένες αλλαγές. Σκοπός είναι να αποτελέσει την πρώτη συμβολή στη συζήτηση η οποία ξεκίνησε με τη δημοσίευση της έκθεσης της ΠΕΚΔΠ και ιδίως στη συζήτηση για τη συνέχεια που θα δοθεί στη Διεθνή Συνδιάσκεψη Εργασίας στη Γενεύη τον Ιούνιο του 2004. Η Επιτροπή πιστεύει ότι ορισμένες από τις προτάσεις της ΠΕΚΔΠ θα πρέπει επίσης να συζητηθούν και σε άλλα φόρουμ που είναι αρμόδια για χρηματοπιστωτικά και οικονομικά θέματα καθώς και για θέματα εμπορίου.

2. ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Η ΕΕ έχει από καιρό συνειδητοποιήσει τα πλεονεκτήματα και τους κινδύνους από την αυξανόμενη οικονομική ολοκλήρωση σε παγκόσμιο επίπεδο, αξιοποιώντας και τη δική της εμπειρία από τη σημαντική και επιτυχή περιφερειακή ολοκλήρωση. Έχει αναπτύξει πολιτικές για την προώθηση τόσο της οικονομικής προόδου όσο και της κοινωνικής συνοχής, βασισμένη στην προσήλωσή της στα θεμελιώδη δικαιώματα και τις ελευθερίες. Έχει χαράξει μια στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη η οποία περιλαμβάνει οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές πολιτικές που αλληλοσυμπληρώνονται². Η ΕΕ έχει επίσης τονίσει την ανάγκη να διαμορφωθεί ισορροπία μεταξύ των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών επιταγών στις πολιτικές της για τις εξωτερικές σχέσεις. Έχει ήδη δρομολογήσει και αναπτύξει σχετικές πολιτικές³, όπως για τους δεσμούς μεταξύ εμπορίου και ανάπτυξης, την εστίαση της αναπτυξιακής συνεργασίας στη φτώχεια, τους βασικούς κανόνες εργασίας και την κοινωνική διακυβέρνηση, την εταιρική κοινωνική ευθύνη, το εμπόριο και το περιβάλλον, την προσήλωσή της στις πολυμερείς σχέσεις, την αειφόρο ανάπτυξη και την καταπολέμηση της διαφθοράς και την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στον κόσμο.

Απαντώντας στις ανησυχίες που έχουν εκφραστεί στο πλαίσιο αυτό, η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ΔΟΕ) συγκρότησε την *Παγκόσμια Επιτροπή για την Κοινωνική Διάσταση της Παγκοσμιοποίησης (ΠΕΚΔΠ)*. Η επιτροπή αυτή εξέδωσε στις 24 Φεβρουαρίου 2004 μια αξιόπιστη έκθεση στην οποία αναλύει τον κοινωνικό αντίκτυπο της παγκοσμιοποίησης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνέβαλε στη συγκρότηση και το έργο της ΠΕΚΔΠ και εξεδήλωσε την προθυμία της να συμβάλει αποτελεσματικά στην παρακολούθηση των εργασιών της⁴. Η έκθεση διατυπώνει μια σειρά συστάσεων με απώτερο σκοπό την καλύτερη διαχείριση της

² Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ, συμπεράσματα της προεδρίας, Ιούνιος 2001

³ COM(2002) 513 τελικό της 18.09.2002, COM(2000) 212 τελικό της 26.04.2000, COM(2001) 416 τελικό της 18.7.2001, COM(2002)347 τελικό της 02.07.2002, COM (1996) 54 τελικό της 28.02.1996, COM(2003) 526 τελικό της 10.9.2003, COM(2003) 829 τελικό της 23.12.2003, COM(2001) 252 τελικό της 08.05.2001.

⁴ <http://www.ilo.org/public/english/wcsdg/consulta/index.htm>
<http://www.ilo.org/public/english/standards/reln/gb/docs/gb285/pdf/gb-16.pdf> (§42-43)

παγκοσμιοποίησης, τη δικαιότερη κατανομή των οφελών μεταξύ των λαών του πλανήτη και την καλύτερη πρόβλεψη του κόστους που συνδέεται συχνά με αιφνίδιες παγκόσμιες αλλαγές.

Η έκθεση της *ΠΕΚΑΠ* καλύπτει μεγάλο φάσμα θεμάτων που αφορούν τόσο τις εσωτερικές όσο και τις εξωτερικές πολιτικές της ΕΕ. Βασίζεται σε ορισμένες πρωτοβουλίες που λειτουργούν σε παγκόσμιο επίπεδο. Συνολικά, οι αντιδράσεις των κρατών μελών της ΔΟΕ ήταν θετικές καθώς και της ΕΕ και των διεθνών οργανώσεων στο πλαίσιο του διευθυντικού οργάνου της ΔΟΕ το Μάρτιο του 2004⁵. Ωστόσο, για να μη μείνει η *ΠΕΚΑΠ* απλώς ακόμα μία έκθεση δίπλα στις άλλες πρωτοβουλίες, πρέπει να γίνουν συγκεκριμένα βήματα για την υλοποίηση των συστάσεών της. Η συνέχεια μετά την έκθεση θα συζητηθεί στην ετήσια συνεδρίαση της Διεθνούς Συνδιάσκεψης Εργασίας τον Ιούνιο του 2004, αλλά η Επιτροπή πιστεύει ότι ορισμένες από τις προτάσεις της θα έπρεπε επίσης να συζητηθούν και σε άλλα διεθνή φόρουμ που είναι αρμόδια ειδικότερα για χρηματοπιστωτικά και οικονομικά θέματα καθώς και για θέματα εμπορίου.

Η Επιτροπή πιστεύει ότι η ΕΕ μπορεί και πρέπει να συμβάλει ενεργά στην καθοδήγηση της παγκοσμιοποίησης ώστε αυτή να εξυπηρετήσει τόσο κοινωνικούς όσο και οικονομικούς στόχους. Υπάρχει αυξανόμενο ενδιαφέρον, και στην έκθεση της *ΠΕΚΑΠ*, για την προσέγγιση της ΕΕ σε οικονομικά, εργασιακά και κοινωνικά ζητήματα και, γενικότερα, για το κοινοτικό μοντέλο της αειφόρου ανάπτυξης. Αυτό ισχύει ακόμα περισσότερο τώρα, με τη διεύρυνση της ΕΕ. Η Επιτροπή εκμεταλλεύεται συνεπώς αυτή την ευκαιρία για να εκθέσει τις αρχικές της απόψεις για ορισμένα από τα ζητήματα που τίγονται στην έκθεση της *ΠΕΚΑΠ* ως βάση για το μελλοντικό διάλογο.

* * *

Ο αντίκτυπος της παγκοσμιοποίησης στις διάφορες κοινωνίες είναι ένα ζήτημα που συζητείται έντονα. Ο αντίκτυπος αυτός έχει πολλές πτυχές οι οποίες μπορεί να είναι και θετικές και αρνητικές, ανάλογα με τη χρονική στιγμή και το ιδιαίτερο πλαίσιο κάθε χώρας. Συγκεκριμένα, σε σχέση με τις αυξημένες μεταφορές και την αυξημένη χρήση των φυσικών πόρων, οι μηχανισμοί με τους οποίους οι αυξημένες ροές εμπορίου, κεφαλαίων, ιδεών και προσώπων σε όλο τον κόσμο έχουν αντίκτυπο στις οικονομίες, τις κοινωνίες και το περιβάλλον, είναι πολύπλοκοι και εξαρτώνται από την κατάσταση που επικρατεί σε κάθε χώρα, όπως και από το εάν υπάρχουν τα κατάλληλα παράπλευρα μέτρα.

Η παγκοσμιοποίηση είναι ένας όρος που χρησιμοποιείται με πολλούς τρόπους αλλά η βασική ιδέα είναι η προοδευτική ολοκλήρωση των οικονομιών και των κοινωνιών. Βασίζεται στις νέες τεχνολογίες, τις νέες οικονομικές σχέσεις και τις εθνικές και διεθνείς πολιτικές ενός ευρέος φάσματος συντελεστών, συμπεριλαμβανομένων των κυβερνήσεων, των διεθνών οργανώσεων, των επιχειρήσεων, των ΜΜΕ, του κόσμου της εργασίας και της κοινωνίας των πολιτών⁶. Πρόκειται για μια διαδικασία ολοκλήρωσης η οποία βρίσκεται σε εξέλιξη από το δεύτερο μισό του δέκατου ένατου αιώνα, εάν όχι και νωρίτερα. Ο ρυθμός της ολοκλήρωσης έχει πρόσφατα επιταχυνθεί εξαιρετικά λόγω της τεχνολογικής προόδου και των πολιτικών αποφάσεων για τη μείωση των εμποδίων στις διεθνείς συναλλαγές. Έχει ειδικότερα οδηγήσει στον αυξανόμενο διεθνή καταμερισμό της εργασίας.

⁵ <http://www.ilo.org/public/english/standards/realm/gb/docs/gb289/pdf/gb-16.pdf>

⁶ Ο ορισμός που χρησιμοποιεί η *ΠΕΚΑΠ*: <http://www.ilo.org/public/english/wcsdsg/globali/index.htm>

Παρά το ότι η έκθεση της *ΠΕΚΔΠ* τείνει να επικεντρώνεται στις αρνητικές συνέπειες της παγκοσμιοποίησης, σε γενικές γραμμές ο αντίκτυπος ήταν θετικός, αν και σε ορισμένες περιπτώσεις τα οφέλη δεν διατηρήθηκαν ως προς ορισμένες προκλήσεις. Στην περίοδο αμέσως μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, οι κύριοι αποδέκτες των ευεργετημάτων της παγκοσμιοποίησης ήταν οι βιομηχανικές χώρες, όπου το πραγματικό κατά κεφαλή εισόδημα υπερτριπλασιάστηκε κατά το δεύτερο ήμισυ του εικοστού αιώνα. Ακόμα πιο πρόσφατα, μια μελέτη της Παγκόσμιας Τράπεζας⁷ δείχνει ότι το άνοιγμα των αγορών και η οικονομική ολοκλήρωση συνέβαλαν επίσης στην ουσιαστική οικονομική πρόοδο των αναπτυσσόμενων χωρών που κατάφεραν να εισχωρήσουν στις παγκόσμιες αγορές προϊόντων και υπηρεσιών. Στο πρόσφατο κύμα της παγκοσμιοποίησης, χώρες όπως η Κίνα, η Ινδία και το Μεξικό διπλασίασαν το λόγο εμπορίου προς εισόδημα, χάρη στο ότι αύξησαν κατά πολύ τις εξαγωγές τους τελικών προϊόντων και υπηρεσιών και όχι απλώς πρώτων υλών⁸. Οι χώρες αυτές αύξησαν κατά μέσο όρο την ετήσια κατά κεφαλή οικονομική μεγέθυνση από 1% τη δεκαετία του '60 σε 3% τη δεκαετία του '70 και σε 5% για τη δεκαετία του '90. Με τέτοια ποσοστά μεγέθυνσης, τα οποία είναι συχνά μεγαλύτερα από αυτά των χωρών του ΟΟΣΑ, οι αναπτυσσόμενες αυτές χώρες παρουσιάζουν τώρα σημεία σύγκλισης.

Η παγκόσμια φτώχεια μειώνεται ως αποτέλεσμα της ισχυρής οικονομικής μεγέθυνσης στην Ασία και ο σκοπός σε παγκόσμιο επίπεδο είναι να επιτευχθεί ο αναπτυξιακός στόχος της χιλιετίας για την κατά το ήμισυ μείωση της φτώχειας μεταξύ του 1990 και του 2015⁹. Μόνον στην Κίνα 200 εκατομμύρια άνθρωποι γλύτωσαν από τη φτώχεια μετά το 1990. Και άλλοι δείκτες υποστηρίζουν αυτή τη θετική άποψη: ενώ το προσδόκιμο ζωής αυξήθηκε κατά 10 έτη περίπου στις βιομηχανικές χώρες μεταξύ 1950 και 1999, στις αναπτυσσόμενες χώρες αυξήθηκε κατά 20 έτη περίπου (και στην Ινδία και την Κίνα περίπου κατά 30 έτη)¹⁰.

Ωστόσο, δεν ωφελήθηκαν όλοι από αυτά τα θετικά αποτελέσματα. Χώρες με πληθυσμό δύο δισεκατομμυρίων ατόμων δεν συμμετέχουν έντονα στην παγκοσμιοποίηση και κινδυνεύουν να μείνουν στο περιθώριο της παγκόσμιας οικονομίας. Για παράδειγμα, στην Αφρική νοτίως της Σαχάρας ο αριθμός των ανθρώπων που ζουν με ένα ή λιγότερο από ένα δολάριο την ημέρα έχει στην πράξη αυξηθεί κατά 30 % την τελευταία δεκαετία. Το προσδόκιμο ζωής έχει μειωθεί και οι προοπτικές για την επίτευξη των αναπτυξιακών στόχων της χιλιετίας δεν είναι καλές. Η βελτίωση της οικονομικής κατάστασης και των συνθηκών ζωής σε τέτοιου είδους περιφέρειες είναι μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις για την παγκόσμια οικονομία. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή βλέπει με ικανοποίηση ότι η *ΠΕΚΔΠ* δίνει έμφαση στις εγχώριες πολιτικές και πιστεύει ότι η χάραξη σωστών πολιτικών σε επίπεδο Ένωσης έχει ζωτική σημασία, όχι μόνο για να υπάρξουν οφέλη από την παγκόσμια ολοκλήρωση αλλά και για να κινητοποιηθεί το δυναμικό των εγχώριων επενδύσεων που είναι συχνά ελάχιστα ανεπτυγμένο.

Η φτώχεια εξακολουθεί να αποτελεί πρόβλημα ακόμα και για εκείνες τις χώρες όπου η ανάπτυξη υπήρξε ταχεία. Η οικονομική ολοκλήρωση μπορεί να έχει σημαντικό θετικό αντίκτυπο στη φτώχεια αλλά η διασφάλιση των οφελών απαιτεί μείωση των ανισοτήτων και

⁷ *Globalization, Growth and Poverty (Παγκοσμιοποίηση, μεγέθυνση και φτώχεια)* - A World Bank Policy Research Report (έκθεση για την έρευνα πολιτικής της Παγκόσμιας Τράπεζας), World Bank and Oxford University Press, 2002.

⁸ Στην Ινδία, για παράδειγμα, οι εξαγωγές στον τομέα της τεχνολογίας των πληροφοριών (IT) αντιστοιχούν σήμερα στο 40% των εισοδημάτων από τις εξαγωγές

⁹ World Development Report 2004 (έκθεση για την παγκόσμια ανάπτυξη το 2004), Παγκόσμια Τράπεζα

¹⁰ Angus Maddison, *The World Economy: A Millennial Perspective* (η παγκόσμια οικονομία: προοπτική χιλιετίας), OECD 2001

αποτελεσματικές κοινωνικές πολιτικές. Οι βασικοί κανόνες εργασίας¹¹ και ο τριμερής και διμερής κοινωνικός διάλογος, για να γίνουν πράξη τέτοιου είδους πολιτικές, θεωρούνται στοιχείο-κλειδί του πλαισίου για την εξασφάλιση μιας δίκαιης παγκοσμιοποίησης ενώ παράλληλα αναγνωρίζεται ότι αποτελούν όρο αναφοράς. Ο τελικός στόχος πρέπει να είναι η δημιουργία μιας δυναμικής κοινωνικής προόδου με σκοπό την εξασφάλιση αξιοπρεπούς εργασίας για όλους.¹² Η πολιτική της ΕΕ σύμφωνα με την οποία τα εργασιακά δικαιώματα δεν θα πρέπει να χρησιμοποιούνται για σκοπούς προστατευτισμού και η απόρριψή της για οποιαδήποτε προσέγγιση βασίζεται σε μονομερείς κυρώσεις, είναι σύμφωνη με τη θέση της ΠΕΚΔΠ¹³.

Όλες οι χώρες χρειάζεται να εξασφαλίσουν ένα περιβάλλον, στο εσωτερικό τους, που να υποστηρίζει το εμπόριο, τις επενδύσεις και την κοινωνική ισότητα. Η ανοικτή και διαφανής διοίκηση είναι ουσιαστικό στοιχείο αυτού του περιβάλλοντος. Για πολλές χώρες η περιφερειακή ολοκλήρωση δίνει την ευκαιρία για επέκταση των οικονομιών κλίμακας και προώθηση του ανταγωνισμού, όπως και της αλληλεγγύης μεταξύ ομοτίμων, για την αύξηση της απόδοσης αλλά και την αύξηση της αξιοπιστίας των μεταρρυθμίσεων ενώ παράλληλα παρέχει σαφές και συνεπές πλαίσιο για δυνητικούς επενδυτές. Η ΕΕ στηρίζει τις προσπάθειες των αναπτυσσόμενων χωρών στους τομείς αυτούς.

Η ΠΕΚΔΠ ορθά παρατηρεί ότι η ζωτικής σημασίας βελτίωση της αποτελεσματικότητας που μπορεί να αποφέρει το εμπόριο στις αναπτυσσόμενες χώρες έχει περιοριστεί από τον υποβόσκοντα προστατευτισμό ακριβώς στους τομείς εκείνους όπου παρουσιάζονται συγκριτικά πλεονεκτήματα - συγκεκριμένα τη γεωργία, τα μεταποιημένα εμπορεύματα και τα αγαθά έντασης εργασίας. Αυτό ισχύει τόσο για τις αναπτυσσόμενες όσο και για τις ανεπτυγμένες αγορές. Παρά το ότι στις ανεπτυγμένες αγορές οι φραγμοί αυτοί αντισταθμίζονται μερικές φορές από συμφωνίες προτιμησιακής πρόσβασης, όπως είναι η πρωτοβουλία της ΕΕ «Ο,τιδήποτε εκτός από όπλα» για τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες, τέτοιου είδους υψηλά ποσοστά πρόσβασης στην αγορά είναι μάλλον η εξαίρεση παρά ο κανόνας. Εάν θέλουμε ο παγκόσμιος καταμερισμός της εργασίας να λειτουργήσει αποτελεσματικότερα για την ανάπτυξη, τέτοιου είδους φραγμοί θα πρέπει να αντιμετωπιστούν.

Επιπρόσθετα, όπως υπογραμμίζει η ΠΕΚΔΠ, είναι αναντίρρητο ότι το κόστος της προσαρμογής συνυπάρχει με τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας από το εμπόριο. Τα οφέλη από το άνοιγμα της αγοράς τυπικά υπερτερούν του κόστους. Το κόστος τείνει να συγκεντρώνεται περισσότερο σε εκείνους τους τομείς του πληθυσμού που είχαν ωφεληθεί από την προστατευτική πολιτική στο παρελθόν, ενώ τα οφέλη διαχέονται περισσότερο και είναι συνεπώς λιγότερο προφανή. Εάν οι καρποί της ολοκλήρωσης με την παγκόσμια οικονομία μπορούν να κατανεμηθούν περισσότερο ομοιόμορφα και εντός αυτών, η στήριξη στην παγκοσμιοποίηση θα εξακολουθήσει να μην είναι ισχυρή.

¹¹ Οι βασικοί κανόνες εργασίας έχουν διεθνώς συμφωνηθεί στη ΔΟΕ και καλύπτουν: την εξάλειψη των διακρίσεων στην απασχόληση, την εξάλειψη της καταναγκαστικής εργασίας, την κατάργηση της παιδικής εργασίας, την ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και το δικαίωμα σε συλλογικές διαπραγματεύσεις.

¹² Η ατζέντα για την αξιοπρεπή εργασία εμπεριέχει το στρατηγικό στόχο της ΔΟΕ και περιλαμβάνει τα δικαιώματα των εργαζομένων, την απασχόληση, τον κοινωνικό διάλογο και την κοινωνική προστασία. Η παγκόσμια επιτροπή υποστηρίζει την ατζέντα για την αξιοπρεπή εργασία (§ 502-510 και παράρτημα 1). Η προώθηση της αξιοπρεπούς εργασίας περιλαμβάνεται επίσης στη συνεργασία Ευρωπαϊκής Επιτροπής και ΔΟΕ, ανταλλαγή επιστολών της 14.05.2001, ΕΕ C 165/23

¹³ Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων – συμπεράσματα της 21.07.2003· έκθεση ΠΕΚΔΠ § 421

Η αντιμετώπιση της οικονομικής και βιομηχανικής αναδιάρθρωσης δεν είναι απλή υπόθεση και η μεταβατική περίοδος μπορεί να διαρκέσει πολύ. Η ικανότητα πρόβλεψης έχει μεγάλη σημασία. Οι εργαζόμενοι πρέπει να υποστηρίζονται για να εκμεταλλεύονται τις ευκαιρίες που παρέχει η παγκοσμιοποίηση και να ανταποκρίνονται στις μελλοντικές αλλαγές. Κατάλληλες υποστηρικτικές πολιτικές είναι αναγκαίες, τόσο στο βορρά όσο και στο νότο, για να προλαμβάνεται ο μακροπρόθεσμος και να περιορίζεται ο βραχυπρόθεσμος αρνητικός αντίκτυπος στις περιφέρειες, τους τομείς και τις κατηγορίες εργαζομένων που είναι ευάλωτες. Οι κυβερνήσεις πρέπει να εξασφαλίζουν αποτελεσματικές συνοδευτικές πολιτικές, ανάλογες με το επίπεδο ανάπτυξης, οι οποίες να ενθαρρύνουν τη δημιουργία θέσεων εργασίας μέσω της διευκόλυνσης σύστασης επιχειρήσεων, να εξασφαλίζουν την επανακατάρτιση και να επιδιώκουν ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας και να δημιουργούν τα κατάλληλα δίκτυα ασφαλείας. Επιπλέον, χρειάζεται μεγιστοποίηση της συμβολής των διακινούμενων εργαζομένων στην οικονομική μεγέθυνση και εξασφάλιση της δίκαιης συμμετοχής τους στα αποτελέσματα της ευημερίας μέσω της πραγματικής ενσωμάτωσής τους στην κοινωνία.

Η ΠΕΚΔΠ τονίζει ότι σε ορισμένες χώρες η παγκοσμιοποίηση επιδείνωσε τις ανισοροπίες μεταξύ των φύλων. Οι βαθιά ριζωμένες και μακροχρόνιες ανισότητες λόγω φύλου έχουν συχνά ως αποτέλεσμα το κοινωνικό κόστος της παγκοσμιοποίησης να βαρύνει δυσανάλογα τις γυναίκες. Ωστόσο, η ΠΕΚΔΠ αναφέρει επίσης ότι οι ανισοροπίες αυτές εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το επίπεδο της ισότητας των φύλων που επικρατεί στους κανόνες, τους θεσμούς και τις πολιτικές μιας χώρας τη στιγμή που η χώρα εισέρχεται στην παγκόσμια οικονομία¹⁴. Η ισότητα των φύλων είναι θεμελιώδης στόχος των εσωτερικών και εξωτερικών πολιτικών της ΕΕ και ουσιαστικό στοιχείο των διεθνώς συμφωνημένων βασικών κανόνων εργασίας.

3. Η ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ ΤΗΣ ΕΕ

Όπως αναγνωρίζεται στην έκθεση της ΠΕΚΔΠ, η ΕΕ αποτελεί ένα πολύ ιδιόμορφο μοντέλο πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής ολοκλήρωσης. Ενώ διατηρούνται διακριτές οι εθνικές ταυτότητες των κρατών μελών της, η ΕΕ έχει δημιουργήσει μια ενιαία αγορά με την ελεύθερη διακίνηση των αγαθών, των υπηρεσιών, των κεφαλαίων και των προσώπων. Η οικονομική και νομισματική ένωση έχει δώσει μεγαλύτερη ώθηση στη διεργασία, δημιουργώντας νέες ευκαιρίες για τους παραγωγούς αγαθών, τους παρόχους υπηρεσιών και τους καταναλωτές. Με τον τρόπο αυτό έχει συμβάλει στη βελτίωση των συνθηκών ζωής των πολιτών της και ιδίως εκείνων στα λιγότερο ανεπτυγμένα κράτη μέλη. Το κατά κεφαλή ΑΕγχΠ της Ισπανίας και της Πορτογαλίας αυξήθηκε από 71% και 54%, αντιστοίχως, του μέσου όρου της ΕΕ το 1985, όταν οι χώρες αυτές έγιναν μέλη της ΕΕ, σε 86% και 71% το 2002, ενώ το ΑΕγχΠ της Ιρλανδίας αυξήθηκε θεαματικά από 60% το 1973 σε πάνω από 125% το 2002.

Η οικονομική ολοκλήρωση της Ευρώπης είχε πάντα ισχυρή κοινωνική διάσταση. Την εποχή που έγινε η κοινή αγορά, η κοινωνική διάσταση αφορούσε κυρίως τα δικαιώματα των εργαζομένων, την ισότητα των φύλων και την κοινωνική και οικονομική συνοχή μέσω των διαρθρωτικών ταμείων. Όμως, με την αυξανόμενη ολοκλήρωση επεκτάθηκε για να συμπεριλάβει ευρύτερο φάσμα στόχων, όπως η πλήρης απασχόληση και οι θέσεις εργασίας υψηλότερης ποιότητας, η ποιότητα των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, η επαρκής και βιώσιμη κοινωνική προστασία, η προώθηση του κοινωνικού διαλόγου και η

¹⁴ Έκθεση ΠΕΚΔΠ, § 214-217

καταπολέμηση των διακρίσεων και του κοινωνικού αποκλεισμού. Τους στόχους αυτούς απηχούν οι ευρωπαϊκές συνθήκες και τα συμπεράσματα των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων των κρατών μελών της ΕΕ σε διάφορες συνεδριάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Ειδικότερα οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων συμφώνησαν στη Λισσαβόνα το 2000 επί μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής για μεταρρυθμίσεις με την οποία θα επιδιωχθεί να γίνει η Ευρώπη η ανταγωνιστικότερη οικονομία της γνώσης στον κόσμο, με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή, μέσω της προώθησης αλληλοενισχυόμενων πολιτικών για την αντιμετώπιση των αναγκών στον τομέα της ανταγωνιστικότητας, της απασχόλησης, της κοινωνικής προόδου και της προστασίας του περιβάλλοντος. Η στρατηγική αυτή είναι επίσης η βάση για την απάντηση πολιτικής που θα δώσει η ΕΕ στον αντίκτυπο της παγκοσμιοποίησης στις επιχειρήσεις, τις θέσεις εργασίας και τους πολίτες στην Ευρώπη.

Στη συνεδρίαση που ακολούθησε στη Βαρκελώνη το 2002, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο όρισε το ευρωπαϊκό κοινωνικό μοντέλο ως ένα μοντέλο που βασίζεται στις καλές οικονομικές επιδόσεις, σε υψηλού επιπέδου κοινωνική προστασία και διά βίου μάθηση και στον κοινωνικό διάλογο μεταξύ εκπροσώπων των εργοδοτών και των εργαζομένων¹⁵. Οι ευρωπαϊκές πολιτικές προωθούν την αύξηση της απασχόλησης, συμπεριλαμβανομένων των επενδύσεων στην εκπαίδευση, προάγουν τις δεξιότητες και την κινητικότητα και συμβάλλουν στη μείωση του αριθμού των ατόμων που κινδυνεύουν να προσβληθούν από φτώχεια και στη βιωσιμότητα των συστημάτων κοινωνικής προστασίας. Το μοντέλο δίνει έμφαση τόσο στην ανάγκη συμμετοχής των εργαζομένων στις αλλαγές που τους επηρεάζουν και, ιδίως, στη διαχείριση της εταιρικής αναδιάρθρωσης, καθώς και στην ανάγκη βελτίωσης της ποιότητας της εργασίας.

Η έκθεση της *ΠΕΚΔΠ* επισημαίνει ορισμένες συνιστώσες του μοντέλου της ΕΕ που έχουν συμβάλει σε μεγάλο βαθμό στην επιτυχία του στον τομέα της βελτίωσης των συνθηκών ζωής και εργασίας: ένα ισχυρό νομικό πλαίσιο· ανοικτή προσέγγιση στην παγκόσμια οικονομία και αποτελεσματική οικονομία της αγοράς· υποστηρικτικά εθνικά συστήματα κοινωνικής προστασίας και κοινά ελάχιστα πρότυπα για την απασχόληση· ενεργός συμμετοχή των ενδιαφερομένων μερών μέσω του ευρωπαϊκού κοινωνικού διαλόγου· ισότητα των φύλων· και γενικότερα, σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του κράτους δικαίου, δημοκρατία και ενδυνάμωση της δημοκρατικής εποπτείας μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Το οικονομικό και κοινωνικό μοντέλο της ΕΕ και η στρατηγική της Λισσαβόνας με την οποία αυτό γίνεται πράξη δεν μπορούν απλώς και μόνον να μεταφερθούν σε άλλα μέρη του κόσμου. Ωστόσο, η *ΠΕΚΔΠ* έχει τονίσει ορισμένες πτυχές του μοντέλου που μπορεί να ενδιαφέρουν τους εταίρους της ΕΕ, ιδίως με όρους διεργασιών που είναι ουσιαστικής σημασίας για την επίτευξη της ισορροπίας μεταξύ όλων των επιδιωκόμενων στόχων. Το μοντέλο της ΕΕ δίνει ιδιαίτερη έμφαση στις στέρρες θεσμικές δομές για τη διαχείριση οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών ζητημάτων και της αλληλεπίδρασής τους, στις αποτελεσματικές δημόσιες και κοινωφελείς υπηρεσίες, στον ισχυρό κοινωνικό διάλογο και διάλογο της κοινωνίας των πολιτών, στην επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό και στην ποιότητα της απασχόλησης.

Η σπουδαιότητα του ευρωπαϊκού οικονομικού και κοινωνικού μοντέλου για τις χώρες που βρίσκονται στο στάδιο οικονομικής μετάβασης αποδείχθηκε πρόσφατα στην πράξη στο πλαίσιο της τελευταίας διεύρυνσης της Ένωσης. Η εν εξελίξει μεταμόρφωση των οικονομιών

¹⁵ Συμπεράσματα της προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Βαρκελώνη, 15 και 16 Μαρτίου 2002

των οκτώ χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, οι οποίες προσχώρησαν στην Ένωση την 1^η Μαΐου 2004 ύστερα από σχεδόν 15 χρόνια λειτουργίας της οικονομίας της αγοράς, είναι απόδειξη για τη συμβολή που μπορεί να έχει το ευρωπαϊκό μοντέλο στην αντιμετώπιση των κοινωνικών συνεπειών για τους εργαζομένους και τις οικογένειές τους. Η Επιτροπή έχει δώσει έμφαση στην ανάγκη ενίσχυσης της ικανότητας των δημόσιων αρχών, των κοινωνικών εταίρων και της κοινωνίας των πολιτών να προβλέπουν καλύτερα τις συνέπειες των οικονομικών αλλαγών, να επενδύουν στην εκπαίδευση και τις δεξιότητες του εργατικού δυναμικού και να παρέχουν βιώσιμα συστήματα κοινωνικής προστασίας ώστε να μετριαστεί η σφοδρότητα των συνεπειών για τα άτομα.

4. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΠΕΙΩΝ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΕ

Η παγκοσμιοποίηση αυξάνει την πίεση στους οικονομικούς συντελεστές της ΕΕ να διατηρήσουν την ανταγωνιστικότητα. Όπως επεσήμανε η ΠΕΚΔΠ, ο κοινωνικός αντίκτυπος της προσαρμογής έχει επίδραση και στις βιομηχανικές οικονομίες. Για να επιτύχει η ελευθέρωση του εμπορίου και να έχει το μέγιστο οικονομικό αντίκτυπο, πρέπει να διαμορφωθούν μηχανισμοί αντιμετώπισης του κόστους της προσαρμογής, ιδίως εκείνου που συνδέεται με την αναδιάρθρωση. Η διαχείριση των αλλαγών θα συμβάλλει στην ικανοποίηση των αναγκών εκείνων που έχουν υποστεί ζημιά από το άνοιγμα της αγοράς, εξασφαλίζοντας μια περισσότερο ισότιμη κατανομή των οφελών της ελευθέρωσης¹⁶. Απαιτεί συνεκτική και διορατική προσέγγιση με την πλήρη συμμετοχή και δέσμευση όλων των δημόσιων και ιδιωτικών ενδιαφερόμενων μερών. Η ΠΕΚΔΠ υπογραμμίζει επίσης τη σημασία που έχει η περιφερειακή ολοκλήρωση καθώς βοηθά τις χώρες να διαχειριστούν την παγκοσμιοποίηση και αναφέρεται στις πολιτικές και τις εμπειρίες της ΕΕ.¹⁷

Τα συνολικά οικονομικά οφέλη για την ΕΕ από την παγκοσμιοποίηση είναι αναμφίβολα θετικά. Οι αναδιρθρώσεις, συμπεριλαμβανομένης της μεταφοράς και της επανεγκατάστασης βιομηχανιών, όχι μόνο έχουν επίδραση στους εργαζομένους με χαμηλό επίπεδο προσόντων και τη μεταποιητική βιομηχανία αλλά τώρα μπορούν να διαπιστωθούν και στον τομέα των υπηρεσιών και αφορούν θέσεις εργασίας με υψηλή ειδίκευση σε επιχειρηματικές υπηρεσίες έντασης γνώσης. Οι οικονομίες των νέων κρατών μελών και ιδίως των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης έχουν υποστεί σε βάθος αναδιάρθρωση επί μία δεκαετία και πλέον¹⁸ ως αποτέλεσμα της μετάβασης στην οικονομία της αγοράς. Αυτό οδήγησε σε ουσιαστική μετατόπιση της απασχόλησης στους τρεις κύριους τομείς της οικονομίας (γεωργία, βιομηχανία και υπηρεσίες) και η διαδικασία αυτή βρίσκεται ακόμη σε εξέλιξη. Η αναδιάρθρωση εντός των τομέων, ως μέρος του εκσυγχρονισμού μετά την εισαγωγή νέων τεχνολογιών ή την εμφάνιση νέων ανταγωνιστών, είναι παρούσα και στα παλαιά και στα νέα κράτη μέλη.

Για να διατηρηθεί η ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης, είναι ανάγκη να γίνουν σημαντικές επενδύσεις στο ανθρώπινο δυναμικό όλων των ηλικιών. Αυτό είναι ακόμα πιο αναγκαίο σε ένα πλαίσιο μιας κοινωνίας που γηράσκει, γεγονός που καθιστά την αξιοποίηση όλου του εργατικού δυναμικού αναγκαία. Η στρατηγική της Λισσαβώνας και, ιδίως, η ευρωπαϊκή

¹⁶ Έκθεση της ΠΕΚΔΠ, § 173, 234, 278-289, 369-379 και παράρτημα 1

¹⁷ Έκθεση της ΠΕΚΔΠ, § 313-334

¹⁸ Η Απασχόληση στην Ευρώπη 2002, κεφάλαιο 5 και Η Απασχόληση στην Ευρώπη 2003· Structural change, convergence and specialization in the EU Accession Countries (Διαρθρωτικές αλλαγές, σύγκλιση και εξειδίκευση στις προσχωρούσες χώρες της ΕΕ), ed. by M. Landesmann, WIIW (Οκτώβριος 2003).

στρατηγική για την απασχόληση, παροτρύνει τις δημόσιες αρχές, τις εταιρείες και τους κοινωνικούς εταίρους σε όλα τα επίπεδα να προωθήσουν την ανταγωνιστικότητα με την αύξηση των επενδύσεων στις δεξιότητες του εργατικού δυναμικού και με την αποτελεσματικότερη χρήση των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας. Όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη πρέπει να είναι σε θέση να προβλέπουν, να δρομολογούν και να απορροφούν τις αλλαγές.

Η ΕΕ επενδύει επίσης σε πολύ μεγάλο βαθμό στο ανθρώπινο κεφάλαιο μέσω των διαρθρωτικών ταμείων και αυτό συντελεί σημαντικά στην οικονομική και κοινωνική συνοχή σε όλη την Ένωση. Ωστόσο, οι πόροι αυτοί θα μπορούσαν να διοχετεύονται καλύτερα στην αντιμετώπιση των προκλήσεων που θέτει η παγκοσμιοποίηση, όπως είναι η προώθηση της προσαρμοστικότητας και της απασχολησιμότητας των ατόμων και των επιχειρήσεων και η διάδοση της έρευνας και της καινοτομίας περισσότερο ομοιόμορφα σε όλη την Ευρώπη. Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) ειδικότερα, θα πρέπει να λειτουργεί ως καταλύτης για τις εθνικές και περιφερειακές επενδύσεις ώστε αυτές να συμβάλουν στη δημιουργία απασχόλησης και στη διά βίου μάθηση, στην αύξηση της ποιότητας και της παραγωγικότητας της εργασίας και στην κοινωνική ενσωμάτωση. Η κοινοτική πρωτοβουλία στο πεδίο των ανθρώπινων πόρων, γνωστή ως 'EQUAL', προωθεί και δοκιμάζει νέα μέσα για την αντιμετώπιση κάθε μορφής διακρίσεων και ανισοτήτων μέσα στην αγορά εργασίας. Σήμερα ασχολείται με ζητήματα όπως η διαχείριση της ηλικίας και η διά βίου μάθηση, η δημιουργία επιχειρήσεων και η κοινωνική οικονομία, η καλύτερη ενσωμάτωση στην αγορά εργασίας λιγότερο ευνοημένων ομάδων του πληθυσμού, όπως είναι τα άτομα με αναπηρία, οι μετανάστες και οι εθνικές μειονότητες, και ο συνδυασμός οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής.¹⁹ Η κοινοτική συνεργασία στους τομείς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης συμβάλλει επίσης σημαντικά στην επίτευξη των στόχων της στρατηγικής της Λισσαβώνας, μεταξύ άλλων και μέσω των κοινοτικών προγραμμάτων (Σωκράτης, Leonardo da Vinci, Νεολαία).

Όπως τονίζεται στην έκθεση της Επιτροπής για τη συνοχή²⁰ και την ανακοίνωση για τις δημοσιονομικές προοπτικές²¹, τα διαρθρωτικά ταμεία θα πρέπει να χρησιμοποιούνται για την καλύτερη αντιμετώπιση της οικονομικής και κοινωνικής αναδιάρθρωσης.

Η πρόβλεψη των αλλαγών, η διαχείριση των αναδιαρθρώσεων και η εξασφάλιση σωστής ισορροπίας μεταξύ της ευελιξίας και της ασφάλειας απαιτεί τόσο αποτελεσματικό διμερή κοινωνικό διάλογο όσο και στέρεες συμμαχίες μεταξύ εργοδοτών, συνδικαλιστικών ενώσεων και δημόσιων αρχών. Στην τριμερή κοινωνική σύνοδο κορυφής για τη μεγέθυνση και την απασχόληση που πραγματοποιήθηκε στις 25 Μαρτίου 2004, όλοι οι εταίροι επιβεβαίωσαν τη δέσμευσή τους για την ανανέωση μιας ευρωπαϊκής σύμπραξης για την αλλαγή και συμφώνησαν να επανεξετάζουν την πρόοδο που συντελείται στα διάφορα επίπεδα της σύμπραξης στις επακόλουθες τριμερείς κοινωνικές συνόδους κορυφής. Η σύμπραξη θα έχει ιδιαίτερη σημασία για τη διαχείριση του αντικτύπου των εν εξελίξει αναδιαρθρώσεων στα νέα κράτη μέλη, όπου η ικανότητα τόσο των εργοδοτικών οργανώσεων όσο και των συνδικαλιστικών ενώσεων να συμμετέχουν ενεργά σε εποικοδομητικό διμερή κοινωνικό διάλογο απαιτεί περαιτέρω ενίσχυση. Αυτό έχει ζωτική σημασία εάν θέλουμε να επιτευχθούν συμφωνίες για τα μέτρα που θα απαιτηθούν για την ελάφρυνση και τη διαχείριση των ενδεχομένως αρνητικών κοινωνικών συνεπειών από την αναδιάρθρωση.

¹⁹ http://europa.eu.int/comm/employment_social/equal/index_en.html

²⁰ COM(2004) 107 τελικό της 18.02.2004

²¹ COM(2004) 101 τελικό της 10.02.2004

Ισχυρές οργανώσεις των κοινωνικών εταίρων μπορούν να συμβάλλουν σημαντικά τόσο στην ποιότητα της απασχόλησης όσο και στη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας των εταιρειών εξασφαλίζοντας την παροχή κινήτρων, τη δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης και την παραγωγικότητα των εργαζομένων. Η ευρωπαϊκή Συνθήκη ενθαρρύνει το διάλογο μεταξύ των κοινωνικών εταίρων σε τομεακό και διατομεακό επίπεδο και η Επιτροπή έχει ζητήσει από τους κοινωνικούς εταίρους να αξιοποιήσουν τις συμβατικές δυνατότητες που τους παρέχονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο²². Οι τομεακοί και διατομεακοί κοινωνικοί εταίροι έχουν συμπεριλάβει τις αναδιαρθρώσεις και τη διαχείριση των αλλαγών στα αντίστοιχα προγράμματα εργασίας και τις εν εξελίξει δραστηριότητές τους και συμπεριλαμβάνουν ζητήματα όπως η διά βίου μάθηση και η ποιότητα της εργασίας. Η Επιτροπή τους έχει καλέσει να συζητήσουν διεξοδικότερα τις πρωτοβουλίες για την αναδιάρθρωση. Το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο της Αλλαγής που ιδρύθηκε τον Οκτώβριο του 2001 θα εφοδιάσει τους κοινωνικούς εταίρους με εργαλεία για την καλύτερη κατανόηση, την πρόβλεψη και τη διαχείριση των αλλαγών και σήμερα διευρύνει τις δραστηριότητές του και στα νέα κράτη μέλη.

Η νομοθεσία της ΕΕ καθορίζει τις ελάχιστες προδιαγραφές που όλα τα κράτη μέλη και όλες οι εταιρείες πρέπει να τηρούν σε περίπτωση που προγραμματίζουν απολύσεις μεγάλης κλίμακας ή ετοιμάζουν άλλες αποφάσεις που ενδέχεται να έχουν επίδραση στους εργαζομένους. Τα πλέον πρόσφατα κείμενα σαφώς προωθούν την ενεργό συμμετοχή των εργαζομένων από τα πρώτα στάδια της διαδικασίας, ιδίως για στρατηγικά ζητήματα και για την προβλέψιμη εξέλιξη της απασχόλησης εντός των εταιρειών. Επιπλέον, όλο και περισσότερες μεμονωμένες εταιρείες υιοθετούν κοινωνικά υπεύθυνες προσεγγίσεις ως προς τη διαχείριση των αλλαγών. Η ΕΕ ενθαρρύνει τέτοιου είδους πρωτοβουλίες. Η νομοθεσία της ΕΕ εξασφαλίζει ελάχιστα πρότυπα για την επαγγελματική υγεία και ασφάλεια και για τις συνθήκες εργασίας. Οι κοινωνικοί εταίροι συμμετέχουν ενεργά στην διαδικασία καθορισμού αυτών των προτύπων. Οι βασικοί κανόνες εργασίας, όπως η μη διακριτική μεταχείριση στην απασχόληση και οι ίσες ευκαιρίες για άνδρες και γυναίκες διασφαλίζονται από τη νομοθεσία της ΕΕ. Η ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και οι συλλογικές διαπραγματεύσεις έχουν συμπεριληφθεί στον Ευρωπαϊκό Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων.

Για να διευκολυνθεί η διαμόρφωση θετικής στάσης των επιχειρήσεων και των εργαζομένων προς τις αλλαγές, οι διασφαλίσεις που παρέχουν τα συστήματα κοινωνικής προστασίας πρέπει να είναι βιώσιμες, γεγονός που σε πολλές περιπτώσεις συνεπάγεται μεταρρυθμίσεις και εκσυγχρονισμό. Η Ένωση υποστηρίζει τις μεταρρυθμίσεις μέσω της ανοικτής μεθόδου συντονισμού, με σκοπό τη διάδοση των βέλτιστων πρακτικών και την επίτευξη της μεγαλύτερης δυνατής σύγκλισης με τους κυριότερους στόχους της ΕΕ: τα κράτη μέλη συμφωνούν επί κοινών στόχων σε σχέση με την κοινωνική καταλληλότητα και την οικονομική βιωσιμότητα των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, ανταλλάσσουν τις βέλτιστες πρακτικές και διενεργούν αξιολογήσεις από ομοτίμους. Ύστερα από την επιτυχή υλοποίηση της ανοικτής μεθόδου συντονισμού στον τομέα των συντάξεων, η Επιτροπή υπέβαλε πρόσφατα πρόταση για μια νέα διαδικασία συντονισμού στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης. Η στρατηγική της Λισσαβώνας ενθαρρύνει επίσης τη διαμόρφωση ενός θεσμικού και κανονιστικού περιβάλλοντος που θα ευνοεί τις επενδύσεις στην έρευνα και την καινοτομία, κατά τρόπο ώστε η Ευρώπη να παραμείνει ένας ελκυστικός προορισμός για τις επιχειρήσεις. Η Επιτροπή πιστεύει ότι η Ένωση θα πρέπει να προωθήσει και άλλο τη δημιουργία επιχειρηματικών θυλάκων (E&A και τοποθεσίες παραγωγής). Επίσης, οι αποτελεσματικές δημόσιες υπηρεσίες και κοινωφελείς υπηρεσίες έχουν σημασία τόσο για την προώθηση της ανταγωνιστικότητας όσο και για την επίτευξη της κοινωνικής ενσωμάτωσης.

²² COM(2002) 341 τελικό της 26.06.2002

Η ΕΕ υποστηρίζει επίσης την τοπική ανάπτυξη και η ΠΕΚΔΠ τονίζει τις ευκαιρίες που εμπεριέχονται στις τοπικές πρωτοβουλίες για τη δημιουργία απασχόλησης και για το περιβάλλον.²³

Οι αξιολογήσεις αντικτύπου στον τομέα της αειφορίας για τις διαπραγματεύσεις ελευθέρωσης του εμπορίου θα πρέπει να βοηθήσουν να εκτιμηθεί καλύτερα ο εσωτερικός αντίκτυπος της ελευθέρωσης στην ΕΕ και, ιδίως, στις ασθενέστερες περιφέρειες και βιομηχανίες της ΕΕ και να εντοπιστούν καλύτερα οι δεσμοί μεταξύ των διαφόρων πολιτικών²⁴. Οι αξιολογήσεις αντικτύπου στον τομέα της αειφορίας και η ενσωμάτωση των αποτελεσμάτων τους στις πολιτικές της ΕΕ θα δώσουν τη δυνατότητα στις πολιτικές αυτές να αντιμετωπίσουν καλύτερα τις εσωτερικές και εξωτερικές κοινωνικές, περιβαλλοντικές και οικονομικές προκλήσεις της ελευθέρωσης. Η δημιουργία μιας διοικούσας επιτροπής στην οποία θα συμμετέχουν οι κοινωνικοί εταίροι και η κοινωνία των πολιτών θα εξασφαλίσει μια ουσιαστική κοινωνική διάσταση μέσα στις αξιολογήσεις αντικτύπου στον τομέα της αειφορίας.

5. ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ – ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η έκθεση της ΠΕΚΔΠ αφορά πολλές εξωτερικές πολιτικές της ΕΕ.

5.1. Η κοινωνική διάσταση των ευρωπαϊκών διμερών και περιφερειακών σχέσεων

Οι σχέσεις της Ευρωπαϊκής Κοινότητας με τρίτες χώρες περιλαμβάνουν πολλά ζητήματα που εξετάζει η έκθεση της ΠΕΚΔΠ, συγκεκριμένα τη χρηστή διακυβέρνηση, το κράτος δικαίου, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τον εκδημοκρατισμό, καθώς και την κοινωνική ανάπτυξη ως αναγκαία προϋπόθεση της οικονομικής ανάπτυξης για την εξασφάλιση μιας βιώσιμης προόδου.

5.1.1. Διμερείς και περιφερειακές συμφωνίες

Η ΕΕ έχει διαπραγματευθεί συμφωνίες με σχεδόν όλες τις χώρες και πολλές περιφερειακές ομάδες κρατών σε όλο τον κόσμο. Κύριοι στόχοι είναι η προώθηση της σταθερότητας και της αειφόρου οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης παγκοσμίως. Για το σκοπό αυτό οι διμερείς και περιφερειακές συμφωνίες της ΕΕ θεσπίζουν θεσμικές διευθετήσεις για πολιτικό και τεχνικό διάλογο και θέτουν σε λειτουργία ένα πλαίσιο για την οικονομική, θεσμική και κοινωνική συνεργασία. Οι περισσότερες συμφωνίες περιέχουν επίσης ένα κοινωνικό κεφάλαιο, το οποίο, για ορισμένες από αυτές, πρέπει ακόμα να αξιοποιηθεί πλήρως.

Ο σεβασμός των δημοκρατικών αρχών, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του κράτους δικαίου έχουν συμπεριληφθεί ως βασικά στοιχεία σε όλες τις συμφωνίες με τρίτες χώρες ή ομάδες χωρών από το 1992 και μετά. Η κοινωνία των πολιτών και οι κοινωνικοί εταίροι αποτελούν επίσης μέρος αυτής της διαδικασίας. Προωθείται ο διάλογος και η διαβούλευση με

²³ Έκθεση της ΠΕΚΔΠ, § 290-312

²⁴ Από το 1999, οι αξιολογήσεις αντικτύπου στον τομέα της αειφορίας γενικεύθηκαν, καλύπτουν όλες τις σημαντικές εμπορικές διαπραγματεύσεις και εμπεριέχονται πλέον σήμερα στη διευρυμένη αξιολόγηση αντικτύπου, COM(2002) 276 τελικό.

την τοπική κοινωνία των πολιτών και μεταξύ των αρχών των χωρών εταίρων και της τοπικής κοινωνίας των πολιτών.

Όλες οι διμερείς διαπραγματεύσεις δίνουν την ευκαιρία στην Επιτροπή να ενισχύσει τη διάσταση της αειφόρου ανάπτυξης στις συμφωνίες και να κάνει πράξη τις πολιτικές της δεσμεύσεις. Είναι συνεπώς σημαντικό να υλοποιούνται στην πράξη οι υφιστάμενες διατάξεις για τους βασικούς κανόνες εργασίας, όπως το άρθρο 50 της συμφωνίας του Κοτονού και άλλες συμφωνίες.

Η Επιτροπή έχει επίσης δεσμευθεί να διεξάγει αξιολογήσεις αντικτύπου στον τομέα της αειφορίας όταν προβαίνει σε διμερείς διαπραγματεύσεις. Με τις αξιολογήσεις αυτές εκτιμάται, μεταξύ άλλων ο αντίκτυπος στην κοινωνική εξέλιξη της ΕΕ και των χωρών εταίρων, με τη χρήση ενός περιεκτικού συνόλου δεικτών και με την ενεργό συμμετοχή σε ευρύτατες διαβουλεύσεις των ενδιαφερόμενων μερών, όπως είναι οι ενώσεις του ιδιωτικού τομέα, οι συνδικαλιστικές ενώσεις και η κοινωνία των πολιτών γενικότερα.

Οι διαπραγματεύσεις ΕΕ-ΑΚΕ για τις συμφωνίες οικονομικής εταιρικής σχέσης²⁵ δρομολογήθηκαν το Σεπτέμβριο του 2002. Οι κοινωνικές πτυχές, όπως είναι η φτώχεια, η απασχόληση ή η μετανάστευση μεταξύ των χωρών του νότου, είναι στοιχεία-κλειδιά για την αναπτυξιακή διάσταση των συνομιλιών των συμφωνιών αυτών. Η ΕΕ συνεχίζει να περιλαμβάνει ειδικές διατάξεις για τους βασικούς κανόνες εργασίας στις διμερείς συμφωνίες, σύμφωνα με το παράδειγμα Κοτονού. Η Συμφωνία Σύνδεσης του 2002 με τη Χιλή, για παράδειγμα, περιλαμβάνει ένα περιεκτικό τίτλο για την κοινωνική συνεργασία²⁶. Ακόμα πιο πρόσφατα, το σχέδιο για τη μελλοντική συμφωνία για την ενίσχυση των συναλλαγών και των επενδύσεων μεταξύ του Καναδά και της ΕΕ (Μάρτιος 2004) καθιερώνει ένα διάλογο για την αειφόρο ανάπτυξη, συμπεριλαμβανομένης και της κοινωνικής διάστασής της. Στις τρέχουσες ή μελλοντικές διμερείς ή περιφερειακές διαπραγματεύσεις, η Επιτροπή προτίθεται να συνεχίσει να καταβάλλει προσπάθειες ώστε η αειφόρος ανάπτυξη να βρίσκεται στην καρδιά αυτών των συμφωνιών.

Η Επιτροπή έχει επίσης διαμορφώσει μακροχρόνια συνεργασία στον τομέα της απασχόλησης και των κοινωνικών υποθέσεων με την Ιαπωνία και τις ΗΠΑ και θα εξετάσει το ενδεχόμενο να επεκτείνει τη συνεργασία αυτή με τον Καναδά όπως και με την Κίνα και ενδεχομένως και με άλλες αναδυόμενες οικονομίες.

Οι διμερείς σχέσεις θα μπορούσαν επίσης να δώσουν ώθηση σε προϊόντα που συμμορφώνονται με ορισμένα κοινωνικά ή/και περιβαλλοντικά πρότυπα. Προσφέρουν επίσης την ευκαιρία για μεγαλύτερη συνοχή πολιτικών, ιδίως κατά τις διαπραγματεύσεις για το εμπόριο, την υλοποίηση, τις αξιολογήσεις αντικτύπου στον τομέα της αειφορίας και την τεχνική βοήθεια, δεδομένου ότι γίνεται η βέλτιστη δυνατή κατανομή των ενισχύσεων σε περιοχές όπου το κόστος προσαρμογής είναι πάρα πολύ υψηλό. Μια άλλη ενδεχόμενη εξέλιξη έχει σχέση με τον καθορισμό κοινών διαδικασιών για τη διαμόρφωση αμοιβαίας σύμπραξης για την αειφόρο ανάπτυξη. Η ΕΚ θα διερευνήσει νέους κοινούς μηχανισμούς στο πλαίσιο των διμερών συμφωνιών για τη συζήτηση και την παρακολούθηση των σχετικών

²⁵ Οι συμφωνίες αυτές είναι μια φιλόδοξη προσέγγιση για τη στήριξη της ανάπτυξης μέσα από το εμπόριο και την ολοκλήρωση. Αρχίζουν να ισχύουν από το 2008.

²⁶ Τα μέρη δεσμεύονται να δώσουν προτεραιότητα στη δημιουργία θέσεων εργασίας και στο σεβασμό των θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων καθώς και να συνεργαστούν σε ορισμένα μέτρα σχετικά με τη μείωση της φτώχειας, την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, τον εκσυγχρονισμό των εργασιακών σχέσεων και άλλα συναφή θέματα.

πτυχών για την κοινωνική διάσταση της παγκοσμιοποίησης, στους οποίους θα κληθούν να συμμετάσχουν διεθνείς οργανώσεις (όπως η ΔΟΕ). Μια δυνατότητα είναι η δημιουργία κοινών διμερών «παρατηρητηρίων» για την παρακολούθηση των εξελίξεων και τη διαμόρφωση ενός φόρουμ για τις ανταλλαγές απόψεων μεταξύ των κυβερνήσεων, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, των κοινωνικών εταίρων και της κοινωνίας των πολιτών γενικότερα, ενώ ταυτόχρονα θα εμπλέκονται πλήρως διεθνείς οργανώσεις και όργανα.

5.1.2. Πολιτικός διάλογος σε περιφερειακό επίπεδο

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα έχει επίσης δημιουργήσει ισχυρές σχέσεις σε περιφερειακό επίπεδο και υποστηρίζει σταθερά τις προσπάθειες και τις διαδικασίες για περιφερειακή ολοκλήρωση σε άλλα μέρη του κόσμου. Η περιφερειακή ολοκλήρωση αποτελεί ένα χρήσιμο βήμα προς την καλύτερη ένταξη στην παγκόσμια οικονομία και θα βοηθήσει τις χώρες και τις περιφέρειες αυτές να μεγιστοποιήσουν τα οφέλη της παγκοσμιοποίησης. Στις σχέσεις της με τα Βαλκάνια, για παράδειγμα, η ΕΕ έχει δώσει μεγάλη έμφαση στην περιφερειακή συνεργασία και ολοκλήρωση με σκοπό να επιτευχθεί μεγαλύτερη κοινωνική, οικονομική και πολιτική σταθερότητα, αλλά και για να γίνει ένα πρώτο βήμα προς την περαιτέρω ενσωμάτωση στην ΕΕ.

Επιπλέον, η ΕΕ έχει αναπτύξει τον πολιτικό διάλογο σε περιφερειακό επίπεδο, όπως με τη διαδικασία της Ευρωασιατικής Συνάντησης (ASEM) ή με τις συνόδους κορυφής ΕΕ-Λατινικής Αμερικής και Καραϊβικής σε επίπεδο αρχηγών κρατών, ενώ οι πολιτικές σχέσεις με τις 78 χώρες ΑΚΕ διέπονται από τη συμφωνία του Κοτονού, η οποία προβλέπει μια σειρά μέσων και θεσμών για την προώθηση του πολιτικού διαλόγου. Διεξάγεται επίσης τακτικός διάλογος με την Οικονομική Κοινότητα των Δυτικοαφρικανικών Χωρών (ECOWAS), την Κοινότητα για την Ανάπτυξη της Μεσημβρινής Αφρικής (SADC) και την Αφρικανική Ένωση. Αυτοί οι διάλογοι υψηλού επιπέδου προσφέρουν την ευκαιρία να συζητηθούν οι προκλήσεις που συνδέονται με την παγκοσμιοποίηση και να εξευρεθούν κοινές λύσεις. Μέσα στο πλαίσιο της ASEM, ευρωπαίοι και ασιάτες ηγέτες έχουν δεσμευτεί να αντιμετωπίσουν παγκόσμια ζητήματα κοινού ενδιαφέροντος, μεταξύ των οποίων είναι ο αντίκτυπος της παγκοσμιοποίησης, η διαχείριση των μεταναστευτικών ροών, ο περιορισμός των εμποδίων για το εμπόριο και τις επενδύσεις, η μεταρρύθμιση της οικονομικής και της κοινωνικής πολιτικής και τα περιβαλλοντικά ζητήματα.

Οι πρόσφατες εξελίξεις στη Λατινική Αμερική αποτελούν ένα καλό παράδειγμα της ιδιαίτερης έμφασης που δίνεται στα κοινωνικά ζητήματα και στην κοινωνική διάσταση της παγκοσμιοποίησης. Η κοινωνική συνοχή θα είναι το κύριο θέμα της συνόδου κορυφής ΕΕ-Λατινικής Αμερικής και Καραϊβικής στην Γκουανταλαχάρα το Μάιο του 2004. Μέσα στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή έχει προτείνει να λάβουν οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων συγκεκριμένες αποφάσεις με σκοπό: α) την ενθάρρυνση των χωρών της Λατινικής Αμερικής να εφαρμόσουν υγιείς και αποτελεσματικές πολιτικές, για την αύξηση της κοινωνικής συνοχής περιορίζοντας τη φτώχεια, τις ανισότητες και τον αποκλεισμό, στους τομείς της δημοκρατικής διακυβέρνησης, των κοινωνικών πολιτικών, των δημόσιων οικονομικών και της φορολογικής πολιτικής· β) την ενθάρρυνση της διεθνούς κοινότητας και ιδιαίτερα των διεθνών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων να υποστηρίξουν τα μέτρα αυτά και να εξασφαλίσουν τον προσεκτικό έλεγχο των μεταρρυθμιστικών προγραμμάτων όσον αφορά τον αντίκτυπό τους στην κοινωνική συνοχή και την κοινωνική σταθερότητα· και γ) την εντατικοποίηση της συνεργασίας ΕΕ και Λατινικής Αμερικής στον τομέα της κοινωνικής συνοχής. Η προσέγγιση αυτή συμβαδίζει με τις συστάσεις και τις απόψεις της ΠΕΚΔΠ

σύμφωνα με τις οποίες η περιφερειακή ολοκλήρωση αποτελεί ένα σκαλοπάτι προς την κατεύθυνση μιας δικαιότερης παγκοσμιοποίησης.²⁷

5.1.3. Η πολιτική για τις γειτονικές σχέσεις

Η «ευρωπαϊκή πολιτική για τις γειτονικές σχέσεις» αποσκοπεί στη βελτίωση των σχέσεων με τις γειτονικές χώρες της Ένωσης στα ανατολικά και νότια σύνορά της μετά τη διεύρυνση. Απώτερος στόχος της πρωτοβουλίας αυτής είναι να δημιουργηθεί μια περιοχή σταθερότητας και ευημερίας που θα βασίζεται στις κοινές αξίες και τα κοινά συμφέροντα. Αυτό θα βοηθήσει τις χώρες εταίρους να πραγματοποιήσουν πολιτικές και οικονομικές μεταρρυθμίσεις, ενισχύοντας παράλληλα το διάλογο και τη συνεργασία μαζί τους στο κοινωνικό πεδίο.

Η συνεργασία για την κοινωνική διάσταση θα καλύψει ιδίως την περιφερειακή ανάπτυξη, την απασχόληση, την κοινωνική πολιτική και τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις. Όσον αφορά την περιφερειακή ανάπτυξη, η ΕΕ θα προτρέψει τις κυβερνήσεις εταίρους να εφαρμόσουν προγράμματα για την ενίσχυση της αποκέντρωσης, τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων, τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης και την προώθηση των βασικών κανόνων εργασίας και του κοινωνικού διαλόγου. Θα υποστηριχθούν επίσης οι πολιτικές που ευνοούν τον περιορισμό της φτώχειας και τη βελτίωση των εθνικών συστημάτων πρόνοιας. Η ΕΕ θα παροτρύνει επίσης τις κυβερνήσεις εταίρους να βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα της κοινωνικής βοήθειας, να εφαρμόσουν στρατηγικές που θα δώσουν ώθηση στην οικονομική μεγέθυνση και θα υποστηρίξουν την ανάπτυξη μικρού και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεων, καθώς και να αντιμετωπίσουν την παιδική φτώχεια και να εξασφαλίσουν την ελεύθερη πρόσβαση για αγόρια και κορίτσια στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ιδίως στην ύπαιθρο.

5.1.4. Η προώθηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και του εκδημοκρατισμού σε τρίτες χώρες

Η διαδικασία της παγκοσμιοποίησης συμβάλλει στην ελευθερία, στη δικαιοσύνη και στην ευημερία. Η ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην προώθηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και του εκδημοκρατισμού στις τρίτες χώρες»²⁸ παρουσιάζει τον τρόπο με τον οποίο η Ένωση συμβάλλει στο να γίνει η παγκοσμιοποίηση μια διαδικασία δικαιότερη από την οποία δεν θα αποκλείεται κανείς. Η ενσωμάτωση της διάστασης των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των ζητημάτων του εκδημοκρατισμού σε όλες τις πολιτικές της ΕΕ συμπληρώνεται από τη χρηματοοικονομική υποστήριξη των δραστηριοτήτων της κοινωνίας των πολιτών και των διεθνών οργανώσεων σε τρίτες χώρες μέσω της ευρωπαϊκής πρωτοβουλίας για τη δημοκρατία και τα δικαιώματα του ανθρώπου (EIDHR). Υπάρχει ένας ισχυρός δεσμός μεταξύ της χρηστής διακυβέρνησης, η οποία περιλαμβάνει και την καταπολέμηση της δωροδοκίας, του κράτους δικαίου, της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, και της ποιότητας της δικαιοσύνης²⁹. Ένα νομικό πλαίσιο το οποίο εφαρμόζεται σωστά εγγυάται την προστασία των δικαιωμάτων των εργαζομένων και των πολιτών και αποτελεί κλειδί για την κοινωνική προστασία των πολιτών γενικά και των εργαζομένων ειδικότερα. Προωθεί την αξιοπρεπή εργασία, την καταπολέμηση της παράνομης εργασίας, καθώς και της εκμετάλλευσης

²⁷ Έκθεση *WCSDG*, §327-331 και παράρτημα 1, εθνική διακυβέρνηση, αριθ. 8

²⁸ COM(2001) 252 τελικό της 8ης Μαΐου 2001

²⁹ Ανακοίνωση σχετικά με τη σφαιρική πολιτική της ΕΕ για την καταπολέμηση της δωροδοκίας, COM (2003) 317 τελικό της 28.05.2003

ορισμένων κατηγοριών ανθρώπων, όπως είναι οι γυναίκες και τα παιδιά που εκτίθενται περισσότερο στη σωματεμπορία, στους χαμηλούς μισθούς και στην ανεργία ή στην ηθική και σεξουαλική παρενόχληση.

5.1.5. Μετανάστευση

Η μετανάστευση είναι ένα σημαντικό και ευαίσθητο ζήτημα στη συζήτηση για την παγκοσμιοποίηση. Πρέπει να αντιμετωπιστούν όλες οι πτυχές του: όχι μόνο η μετανάστευση από το νότο προς το βορρά, αλλά και η μετανάστευση από το νότο προς το νότο, οι ανθρώπινες πλευρές του που περιλαμβάνουν τα βασικά δικαιώματα, την προστασία και την ένταξη των μεταναστών και οι οικονομικές και κοινωνικές προεκτάσεις του σε όλες τους τις εκφάνσεις, συμπεριλαμβανομένων των εμβασμάτων και της διαρροής/εισροής εγκεφάλων. Είναι ανάγκη να αναπτυχθούν περαιτέρω ο διμερής και ο πολυμερής διάλογος όσον αφορά το φαινόμενο αυτό και να ληφθούν υπόψη οι επιπτώσεις του στην ασφάλεια. Η Ένωση εξακολουθεί να αναπτύσσει ένα σύνολο κανόνων που θα διέπουν την προσέγγιση της ΕΕ για τη μετανάστευση. Εδώ και μερικά χρόνια τώρα, τα ζητήματα της μετανάστευσης αποτελούν μέρος των συμφωνιών συνεργασίας και σύνδεσης με τις τρίτες χώρες. Η ΠΕΚΔΠ συνιστά τη θέσπιση ενός πολυμερούς πλαισίου για τη διασυννοριακή μετακίνηση των ατόμων και προτείνει διάφορες ενέργειες και σε περιφερειακό επίπεδο³⁰.

5.2. Ανάπτυξη και εξωτερική συνεργασία

5.2.1. Αναπτυξιακοί στόχοι της χιλιετίας

Η ΕΕ έχει δεσμευτεί να επικεντρώσει τη διεθνή αναπτυξιακή της βοήθεια στις αναπτυσσόμενες χώρες για να μπορέσουν να επιτύχουν τους αναπτυξιακούς στόχους της χιλιετίας (ΑΣΧ). Οι ΑΣΧ μαζί με το Σχέδιο Εφαρμογής της Παγκόσμιας Διάσκεψης Κορυφής για την αιφόρο ανάπτυξη το οποίο συμφωνήθηκε στο Γιοχάνεσμπουργκ, αποτελούν ένα φιλόδοξο πρόγραμμα για τη μείωση της φτώχειας και την υποστήριξη της αιφόρου ανάπτυξης. Η ΠΕΚΔΠ τονίζει τη σημασία των ΑΣΧ ως πρώτου βήματος προς μια κοινωνικοοικονομική βάση για την παγκόσμια οικονομία και ζητά να καταβληθούν μεγαλύτερες προσπάθειες για την κινητοποίηση των πόρων³¹.

Μέσα στο πλαίσιο αυτό η ΕΚ θα προσπαθήσει να ανταποκριθεί στις διεθνείς της δεσμεύσεις με σαφείς στόχους όσον αφορά τη φτώχεια, την παιδεία, την υγεία, τις διαφορές των φύλων και το περιβάλλον. Οι συγκεκριμένοι στόχοι και ενέργειες που συμφωνήθηκαν στο Μοντερέι³² και στο Γιοχάνεσμπουργκ θα καθορίσουν το ρυθμό και την κατεύθυνση του έργου αυτού. Προϋπόθεση για να επιτευχθούν οι στόχοι αυτοί είναι να ενισχυθεί η συνοχή της πολιτικής της ΕΕ. Θα αποδοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην ανάγκη να εξασφαλιστεί ότι η εσωτερική και η εξωτερική πολιτική της ΕΕ συντελούν στην υλοποίηση των διεθνών δεσμεύσεων που έχουν αναληφθεί και δεν υπονομεύουν τους στόχους της ΕΚ για την αναπτυξιακή συνεργασία. Οι επιπτώσεις άλλων πολιτικών της ΕΕ (π.χ. για το εμπόριο, τη γεωργία, την αλιεία, τη μετανάστευση, το περιβάλλον, την ασφάλεια των τροφίμων, την έρευνα, τις τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών, τη στρατηγική για την ασφάλεια, την καταπολέμηση των ναρκωτικών, τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες,

³⁰ Έκθεση ΠΕΚΔΠ, §428-446 και παράρτημα 1, η εργασία στην παγκόσμια οικονομία, αριθ. 2 και 3

³¹ Έκθεση ΠΕΚΔΠ, § 21, 450-481, παράρτημα 1 για καλύτερες διεθνείς πολιτικές

³² Ανακοίνωση της Επιτροπής, COM(2004) 150 τελικό, 05.03.2004, Εφαρμογή της συναίνεσης του Μοντερέι στην πράξη: η συμβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης

την εμπορία ανθρώπων, τη διεθνή τρομοκρατία) στις αναπτυσσόμενες χώρες θα αξιολογούνται διαρκώς.

5.2.2. *Εξωτερική συνεργασία*

Μεγάλο μέρος της ευθύνης για την κοινωνική ανάπτυξη εναπόκειται στις ίδιες τις χώρες εταίρους. Πρέπει να εξασφαλίσουν ότι οι εσωτερικές τους πολιτικές σέβονται τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις θεμελιώδεις ελευθερίες και το κράτος δικαίου, καθώς και να εξασφαλίσουν διαφανή και υπεύθυνη διακυβέρνηση. Πρέπει επίσης να ενσωματώσουν το εμπόριο στις εθνικές στρατηγικές για την ανάπτυξη και να εγγυηθούν την καλύτερη κατανομή των οφελών από την ένταξη στην παγκόσμια οικονομία. Για να γίνει αυτό απαιτούνται: α) θεσμικές και κανονιστικές μεταρρυθμίσεις, στις οποίες περιλαμβάνονται η αγροτική και η φορολογική μεταρρύθμιση, που θα οδηγήσουν στη δημιουργία επίσημων και βιώσιμων θέσεων εργασίας στον ιδιωτικό τομέα και αποτελεσματικών αγορών εργασίας· β) βελτίωση της ισότιμης πρόσβασης στις κοινωνικές υπηρεσίες, ιδίως στους τομείς της υγείας και της παιδείας· γ) ανάπτυξη ή ενίσχυση των μηχανισμών ανακατανομής, συμπεριλαμβανομένων των συστημάτων κοινωνικής προστασίας· και δ) μεγαλύτερη συμμετοχή των μη κρατικών συντελεστών, τήρηση των βασικών κανόνων εργασίας και προαγωγή του κοινωνικού διαλόγου.

Η διεθνής κοινότητα οφείλει να προωθήσει τους στόχους αυτούς. Η ΕΕ υποστηρίζει την ανάληψη των πολιτικών αυτών, ιδίως μέσω των μηχανισμών της για την περιφερειακή και τη διμερή υποστήριξη και με βάση τα εθνικά προγράμματα συνεργασίας με τις χώρες εταίρους. Η προσέγγιση της ΕΚ για την κοινωνική διάσταση της εξωτερικής βοήθειας – με διάλογο και υποστήριξη προς τις χώρες εταίρους – θεωρείται μέρος της διαδικασίας εκδημοκρατισμού και σταθερότητας και αναγκαιότητα για να εξασφαλιστεί ένα ελάχιστο επίπεδο αποδοχής και υποστήριξης για τις σημαντικές οικονομικές και κοινωνικές μεταρρυθμίσεις που αντιμετωπίζουν οι χώρες εταίροι. Συμβάλλει στην απορρόφηση των κραδασμών που προκαλούν οι κοινωνικές συνέπειες της μετάβασης και έτσι οδηγεί σ' ένα περισσότερο βιώσιμο περιβάλλον για τις επιχειρήσεις και το εμπόριο. Για την καλύτερη αξιολόγηση των κοινωνικών συνεπειών της παγκοσμιοποίησης και την καλύτερη στοχοθέτηση των παρεμβάσεων της όσον αφορά την εξωτερική βοήθεια, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα σκοπεύει να προωθήσει την ενσωμάτωση αυτής της κοινωνικής διάστασης, ιδίως στους προαναφερθέντες τομείς, στα στάδια προγραμματισμού και υλοποίησης των προγραμμάτων και των σχεδίων της.

Η κρίση στην Ασία και ο αντίκτυπος των μεταρρυθμίσεων στις οποίες προέβησαν χώρες που βρίσκονται σε μεταβατικό στάδιο, αποδεικνύουν το σημαντικό ρόλο των συστημάτων κοινωνικής προστασίας και των κατάλληλων μηχανισμών ανακατανομής στην αποσόβηση του κοινωνικού αντικτύπου της κρίσης και της μετάβασης. Οι πρακτικές αυτές και τα κοινωνικά συστήματα πρέπει να αναπτυχθούν σε μια βιώσιμη, θεσμική βάση. Η εμπειρία από τη Λατινική Αμερική όσον αφορά την αντιμετώπιση της κοινωνικής αστάθειας και της πολιτικής αναταραχής αποδεικνύει τη σημασία του λειτουργικού κοινωνικού διαλόγου.

Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην αξιολόγηση της αλληλεπίδρασης παγκοσμιοποίησης και ισότητας των φύλων. Από την άποψη αυτή, η ΕΕ προωθεί όσο το δυνατόν περισσότερο την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στην πολιτική της για τη συνεργασία.

Οι μεταρρυθμίσεις στο εμπόριο επιφέρουν συχνά ένα μεταβατικό κόστος για ορισμένες ομάδες του πληθυσμού οι οποίες χρειάζονται υποστήριξη για να προσαρμοστούν στο νέο περιβάλλον. Το ΔΝΤ έχει ανακοινώσει ένα μηχανισμό εμπορικής ενοποίησης για την

υποστήριξη των χωρών που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στο ισοζύγιο πληρωμών λόγω των αλλαγών στην εμπορική πολιτική, όπως είναι η κατάργηση των ποσοστώσεων της συμφωνίας πολυϊνών. Ωστόσο, η διεθνής κοινότητα πρέπει να αντιμετωπίσει συστηματικότερα το ζήτημα του κόστους προσαρμογής προκειμένου να αποφευχθεί ο αρνητικός κοινωνικός αντίκτυπος. Η ΕΕ αναπτύσσει σταδιακά υποστήριξη για την προσαρμογή που συνδέεται με το εμπόριο μέσα στο πλαίσιο μιας συνεκτικής αναπτυξιακής στρατηγικής. Αυτό σημαίνει υποστήριξη σε τρία επίπεδα: α) δημιουργία επαρκούς εσωτερικής θεσμικής ικανότητας για την υποστήριξη των απαιτούμενων μέτρων για τη μεταρρύθμιση της πολιτικής, συμπεριλαμβανομένης της μεταρρύθμισης των φορολογικών συστημάτων, ώστε να ομαλοποιηθεί η μείωση των κρατικών εσόδων λόγω της μείωσης των δασμών εισαγωγών· β) προγράμματα για την πρόληψη των αναγκών προσαρμογής με σκοπό την εξασφάλιση της δικαιότερης κατανομής των κερδών και την εξομάλυνση της μεταφοράς των παραγωγικών πόρων από τομείς οι οποίοι προστατεύονταν κατά το παρελθόν σε τομείς με το υψηλότερο δυνατό συγκριτικό πλεονέκτημα και γ) συνοδευτικά προγράμματα για την ανάπτυξη της παραγωγικής ικανότητας ώστε να εξασφαλιστεί η πλήρης αξιοποίηση των ευκαιριών που προσφέρονται από τη μεγαλύτερη πρόσβαση στην αγορά.

Η παροχή βοήθειας σχετικά με το εμπόριο, ώστε να μπορέσουν οι ενδιαφερόμενες χώρες να διαχειριστούν την οικονομική και κοινωνική προσαρμογή, αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο του πολυμερούς προγράμματος δράσης της ΕΕ, που αναλύεται πιο κάτω. Η ΕΕ έχει αυξήσει σε σημαντικό βαθμό τον προγραμματισμό της όσον αφορά τη βοήθεια σχετικά με το εμπόριο σε όλες τις περιφέρειες των αναπτυσσομένων χωρών κατά την τελευταία τετραετία. Ωστόσο, πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στα προγράμματα ενισχύσεων για τη μελλοντική ανάπτυξη, ώστε να μπορέσουν οι λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες να εντάξουν το εμπόριο στις στρατηγικές τους για τον περιορισμό της φτώχειας και να διαχειριστούν τον κοινωνικό αντίκτυπο από την ελευθέρωση του εμπορίου, ιδίως μέσω της δημιουργίας μηχανισμών κοινωνικής προστασίας και μιας κοινωνικοοικονομικής βάσης στην οποία θα πρέπει να στηριχτεί η εμπορική μεταρρύθμιση. Με τον τρόπο αυτό θα εξασφαλιστεί ένα ευνοϊκότερο περιβάλλον για τις επενδύσεις και τη δημιουργία θέσεων εργασίας στην επίσημη οικονομία και μια δικαιότερη κατανομή των κερδών που θα αποφέρει η ανάπτυξη. Η ΕΕ θα προωθήσει τον ίδιο αυτό στόχο και για τα προγράμματα ενισχύσεων των διμερών χορηγιών και των άλλων διεθνών οργανώσεων.

5.3. Εξασφάλιση της πλήρους υποστήριξης της κοινωνικής ανάπτυξης από την εμπορική πολιτική

Αναγνωρίζεται ευρέως ότι η ελευθέρωση του εμπορίου αποτελεί βασικό παράγοντα για την υποστήριξη της παγκόσμιας μεγέθυνσης και ανάπτυξης. Με την προώθηση του ανταγωνισμού και της αποδοτικότητας, η συνεχής μεγέθυνση στο διεθνές εμπόριο διαδραματίζει κύριο ρόλο στη διατήρηση υψηλότερων ποσοστών αύξησης της παραγωγικότητας. Παρά το γεγονός ότι η περιφερειακή ολοκλήρωση, όπως τονίστηκε πιο πάνω, μπορεί να ενισχύσει τη μεγέθυνση, εξακολουθεί να αποτελεί τη δεύτερη καλύτερη λύση σε σύγκριση με περισσότερο φιλόδοξες πολυμερείς προσπάθειες. Σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα³³, τα κέρδη από την εφαρμογή του προγράμματος της Ντόχα για την ανάπτυξη του ΠΟΕ, μπορούν να κυμανθούν μεταξύ \$270 δισ.-\$520 δισ. το 2015.

Η παγκοσμιοποίηση πρέπει να τιθασευτεί υπέρ των πιο αδύναμων και των πιο ευάλωτων για να είναι δίκαιη. Η ανακοίνωση του 2001 της Επιτροπής για τους βασικούς κανόνες εργασίας

³³ Global Economic Prospects 2004, Realizing the Development Promise of the Doha Agenda.

(BKE)³⁴ πρότεινε ένα φάσμα πρωτοβουλιών για την προαγωγή της κοινωνικής ανάπτυξης, με βάση την αναγνώριση της οικονομικότητας των BKE, την υποστήριξη της ΕΕ στο έργο της ΔΟΕ και την αυξανόμενη και βελτιούμενη συνεργασία της με άλλους διεθνείς οργανισμούς. Το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων ενστερνίστηκε στη συνέχεια την προσέγγιση αυτή στις 21.07.2003.

Από την ανακοίνωση του 2001 κι έπειτα, η Επιτροπή προωθεί τη γενική της προσέγγιση εργαζόμενη παράλληλα για την υλοποίηση ορισμένων συγκεκριμένων πρωτοβουλιών τόσο σε πολυμερές όσο και σε διμερές επίπεδο, καθώς και μέσω του ΠΟΕ³⁵, όσον αφορά το σύστημα γενικευμένων προτιμήσεων (ΣΓΠ) και τις διμερείς και περιφερειακές σχέσεις με τις αναπτυσσόμενες χώρες³⁶. Στο τμήμα αυτό εξηγείται μεταξύ άλλων ο τρόπος με τον οποίο η Επιτροπή έχει προσπαθήσει να εφαρμόσει τους στόχους που καθορίστηκαν το 2001 και ο τρόπος με τον οποίο μπορεί να συνεχιστεί η εφαρμογή τους.

Οι διαπραγματεύσεις για το πρόγραμμα της Ντόχα προσφέρουν μια ευκαιρία για συμβολή στην επίτευξη των στόχων για την κοινωνική ανάπτυξη που ορίζονται στη δήλωση για τη νέα χιλιετία, καθώς και για συμβολή στην αειφόρο ανάπτυξη. Έχουν πολλές δυνατότητες για να διαμορφώσουν τη μακροπρόθεσμη οικονομική μεγέθυνση, να τονώσουν το εμπόριο και τις επενδύσεις, να προωθήσουν την αειφόρο ανάπτυξη και τη διαχείριση των προκλήσεων της παγκοσμιοποίησης και έτσι να συμβάλλουν στην ένταξη των αναπτυσσόμενων χωρών στο παγκόσμιο εμπορικό σύστημα με έναν τρόπο που θα τις βοηθήσει να καταπολεμήσουν τη φτώχεια και να βελτιώσουν τα πρότυπα διαβίωσης και εργασίας σε δίκαιη βάση³⁷. Η ΠΕΚΑΠ αναγνωρίζει το ζωτικό ρόλο του αναπτυξιακού προγράμματος της Ντόχα και ενθαρρύνει τις προσπάθειες για μια πολυμερή ελευθέρωση του εμπορίου που θα είναι ευεργετική για όλες τις χώρες και κοινωνικά δίκαιη για το εσωτερικό τους. Η ΠΕΚΑΠ υπογραμμίζει επίσης ότι η ελευθέρωση του εμπορίου πρέπει να είναι το μέσο για την επίτευξη των αιώτερων στόχων, όπως είναι η υψηλή και διατηρήσιμη ανάπτυξη, η πλήρης απασχόληση, η προώθηση της αξιοπρεπούς εργασίας και ο περιορισμός της φτώχειας. Για να φαίνονται οι στόχοι αυτοί στη διαπραγματευτική της θέση, η ΕΕ έχει λάβει υπόψη τις πτυχές της κοινωνικής ανάπτυξης σε όλους τους βασικούς τομείς των διαπραγματεύσεων, πολλές φορές με τη μορφή ειδικής και διαφοροποιημένης μεταχείρισης. Στην ανακοίνωσή της του Σεπτεμβρίου 2002 σχετικά με το «Εμπόριο και την αειφόρο ανάπτυξη», η Επιτροπή προσδιορίζει τρία ζωτικά στοιχεία, τα οποία στη συνέχεια εγκρίθηκαν από το Συμβούλιο, για την επίτευξη ουσιαστικών αποτελεσμάτων υπέρ της ανάπτυξης στο πρόγραμμα της Ντόχα, τα οποία είναι: η πρόσβαση στην αγορά, οι πολυμερείς κανόνες, η βοήθεια για το εμπόριο και η δημιουργία θεσμών³⁸.

³⁴ Ανακοίνωση για την προαγωγή των βασικών κανόνων εργασίας και τη βελτίωση της κοινωνικής διαχείρισης στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης, COM (2001) 416 τελικό της 18.07. 2001, στο εξής 'η ανακοίνωση του 2001'

³⁵ Τα συμπεράσματα του Συμβουλίου παρότρυναν την ΕΕ να ενθαρρύνει τις συζητήσεις σχετικά με τα ζητήματα που αφορούν την κοινωνική ανάπτυξη – συμπεριλαμβανομένου του σεβασμού των BKE – σε αυτόνομη και εθελοντική βάση κατά τη διάρκεια της άσκησης του ελέγχου των εμπορικών πολιτικών (ΕΕΠ) στον ΠΟΕ. Προετοιμαζόμενη για τον επικείμενο ΕΕΠ από την ΕΕ τον Ιούλιο του 2004, η Επιτροπή έχει ξεκινήσει να συγκεντρώνει αποδείξεις σχετικά με τη θετική σχέση μεταξύ των κοινωνικών προτύπων στην ΕΕ και την οικονομική και εμπορική επίδοση της ΕΕ. Η Επιτροπή πιστεύει ότι αυτή η εθελοντική άσκηση αποτελεί ένα χρήσιμο τρόπο για να αποδειχτεί η θετική σχέση που υπάρχει μεταξύ της κοινωνικής ανάπτυξης, του ανοίγματος της αγοράς και των πολυμερών εμπορικών κανόνων.

³⁶ Οι τελευταίες αυτές προσπάθειες περιγράφονται στο τμήμα 5.1.1.

³⁷ Ανακοίνωση της Επιτροπής «Αναβίωση των διαπραγματεύσεων για το αναπτυξιακό πρόγραμμα της Ντόχα-η άποψη της ΕΕ» COM(2003) 734 τελικό της 26.11.2003.

³⁸ Το τελευταίο αυτό ζήτημα αναπτύχθηκε στο τμήμα 5.2.2.

Όσον αφορά την πρόσβαση στην αγορά, η ΕΕ υποστηρίζει μια προσέγγιση σύμφωνα με την οποία όλα τα μέλη του ΠΟΕ συμβάλλουν στη διαδικασία της ελευθέρωσης με βάση το επίπεδο της οικονομικής τους ανάπτυξης και τις ικανότητές τους, επικεντρώνοντας παράλληλα το ενδιαφέρον τους στο άνοιγμα της αγοράς ή στη μείωση των στρεβλώσεων του εμπορίου για τομείς και προϊόντα ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για τις αναπτυσσόμενες χώρες. Με τον τρόπο αυτόν, η ελευθέρωση του εμπορίου μπορεί να συμβάλει στον περιορισμό της φτώχειας και στην οικονομική μεγέθυνση στις αναπτυσσόμενες χώρες, δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για δίκαιη κοινωνική ανάπτυξη. Επειδή ορισμένα από τα εμπόδια που αντιμετωπίζει το εμπόριο εντοπίζονται μεταξύ των ίδιων των αναπτυσσόμενων χωρών, η δημιουργία νέων αγορών μέσω του εμπορίου μεταξύ των χωρών του νότου θα έχει εξίσου μεγάλη σημασία και μπορεί επίσης να μετριάσει την ανησυχία ορισμένων πιο αδύναμων αναπτυσσόμενων χωρών σχετικά με τον αντίκτυπο της διάβρωσης των προτιμήσεων. Επιπλέον, η ανάληψη ουσιαστικών πρωτοβουλιών εκ μέρους των ανεπτυγμένων χωρών μελών του ΠΟΕ, όπως αυτή της ΕΕ να χορηγήσει ελεύθερη πρόσβαση, απαλλαγμένη από δασμούς και ποσοτώσεις, στις εξαγωγές των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών, εξακολουθεί να αποτελεί στόχο.

Οι κοινωνικές συνέπειες των αλλαγών στην εμπορική πολιτική είναι ιδιαίτερα εμφανείς σε ορισμένους βιομηχανικούς κλάδους. Στη χαλυβουργία, τα πρόσφατα μέτρα των ΗΠΑ για το εμπόριο είχαν αντίκτυπο όχι μόνο στους εργαζόμενους στην ΕΕ, αλλά και σε εκείνους στις αναπτυσσόμενες χώρες. Στην κλωστοϋφαντουργία και στα είδη ένδυσης, οι αλλαγές στο εμπορικό καθεστώς έχουν ως αποτέλεσμα ορισμένες πιο αδύναμες αναπτυσσόμενες χώρες να χάσουν το μερίδιο της αγοράς που προηγουμένως εξασφάλιζαν οι ποσοτώσεις³⁹. Ο αρνητικός αντίκτυπος ορισμένων αλλαγών στην εμπορική πολιτική απαιτεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση, η οποία θα συνδυάζει την πρόσφορη εσωτερική κοινωνική πολιτική με την κατάλληλη υποστήριξη χορηγών και το άνοιγμα των αγορών για τις εξαγωγές των χωρών αυτών.

Η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι η γεωργία είναι ένα θέμα με ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τις αναπτυσσόμενες χώρες. Η ΕΕ έχει ξεκινήσει τη μεταρρύθμιση των γεωργικών της πολιτικών, με κατεύθυνση μια υποστήριξη που θα περιορίζει τις στρεβλώσεις του εμπορίου, συμπεριλαμβανομένης της σημαντικής μείωσης των επιδοτήσεων της για τις εξαγωγές και της προώθησης της αειφόρου ανάπτυξης. Είναι σαφές ότι η γεωργία παραμένει στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος των αναπτυσσόμενων χωρών για το αναπτυξιακό πρόγραμμα της Ντόχα. Ωστόσο, ο αντίκτυπος της ελευθέρωσης του εμπορίου, όπως και στον κλάδο της κλωστοϋφαντουργίας, θα είναι διαφορούμενος. Βραχυπρόθεσμα, τουλάχιστον, οι αναπτυσσόμενες χώρες που είναι καθαροί εισαγωγείς τροφίμων είναι πιθανόν να αντιμετωπίσουν υψηλότερες τιμές, γεγονός που θα προκαλέσει ανησυχίες για την ασφάλεια των τροφίμων⁴⁰. Ταυτόχρονα, οι χώρες εκείνες που αυτή τη στιγμή επωφελούνται από τις προτιμήσεις, ιδίως οι φτωχότερες, θα δουν την προτιμησιακή τους πρόσβαση να διαβρώνεται, με πιθανές επιπτώσεις στα κέρδη τους από τις εξαγωγές. Απαιτούνται σφαιρικές,

³⁹ Η ίδια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δίνει συνέχεια στην ανακοίνωσή της για «Το μέλλον του τομέα κλωστοϋφαντουργικών ειδών και ειδών ένδυσης», COM(2003) 649 τελικό της 29.10.2003 με τη συγκρότηση μια ομάδας υψηλού επιπέδου που θα συστήσει πιθανές πρωτοβουλίες για την ευκολότερη προσαρμογή του κλάδου. Συγκεκριμένες ενέργειες προτείνονται επίσης σε επίσημο έγγραφο θέσης της Επιτροπής για τη συνέχεια της αξιολόγησης του αντικτύπου στην αειφόρο ανάπτυξη όσον αφορά τον κλάδο της κλωστοϋφαντουργίας και των ειδών ένδυσης.

⁴⁰ Βλ., για παράδειγμα, αξιολόγηση του αντικτύπου στην αειφόρο ανάπτυξη των διαπραγματεύσεων του ΠΟΕ, κλάδος επισιτιστικών καλλιεργειών, SEI, 2002, για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

συντονισμένες προσπάθειες για να μεγιστοποιηθούν τα κέρδη από το άνοιγμα των αγορών και να ελαχιστοποιηθεί το τυχόν κοινωνικό κόστος από την προσαρμογή.

Ένα βασικό πρόβλημα για τις αναπτυσσόμενες χώρες είναι η μεγάλη τους εξάρτηση από ορισμένα βασικά γεωργικά προϊόντα. Η λύση δεν είναι απλώς η πρόσβαση στην αγορά. Σε δύο πρόσφατες ανακοινώσεις το Φεβρουάριο του 2004, η Επιτροπή πρότεινε ολοκληρωμένες προσεγγίσεις για να επιτευχθεί η αειφόρος ανάπτυξη, και μέσω του εμπορίου, για τις χώρες που εξαρτώνται από προϊόντα γενικά και από το βαμβάκι ειδικά⁴¹. Οι προσεγγίσεις αυτές περιλαμβάνουν σειρά εμπορικών και μη εμπορικών μέτρων, μεταξύ των οποίων είναι και η ενθάρρυνση περισσότερο βιώσιμων πρακτικών στην αλυσίδα προσφοράς προϊόντων.

Παράλληλα, και οι διαπραγματεύσεις στις υπηρεσίες έχουν πολλά να προσφέρουν όσον αφορά το εμπόριο μεταξύ των χωρών του νότου και την ελευθέρωση εκείνων των τομέων των υπηρεσιών που παρέχουν τη βασική υποδομή για την οικονομική ανάπτυξη και μεγέθυνση ή την προστασία του περιβάλλοντος. Λόγω του ιδιαίτερου χαρακτήρα του τομέα και την όλο και μεγαλύτερη σχέση του με τη δημιουργία θέσεων εργασίας, θα χρειαστεί να καταβληθούν ιδιαίτερες προσπάθειες για να μπορέσουν οι αναπτυσσόμενες χώρες με τη μικρότερη εμπειρία να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της κανονιστικής μεταρρύθμισης. Η ΕΕ θα συμβάλει προς την κατεύθυνση αυτή. Σχετικά με το συστατικό στοιχείο του αναπτυξιακού προγράμματος της Ντόχα που αφορά τη θέσπιση κανόνων, έχει πολύ μεγάλη σημασία, τόσο για τις ανεπτυγμένες όσο και για τις αναπτυσσόμενες χώρες, να δημιουργήσουν ιδανικές συνθήκες για το διασυνοριακό εμπόριο (διευκόλυνση του εμπορίου), να καλλιεργήσουν ένα ευνοϊκό κλίμα για τις παραγωγικές άμεσες ξένες επενδύσεις και να προωθήσουν το θεμιτό ανταγωνισμό και την παροχή αγαθών και υπηρεσιών ποιότητας για τους πολίτες τους σε λογικές τιμές. Παρόλο που τα μέλη του ΠΟΕ δεν έχουν συμφωνήσει ακόμη σχετικά με την καταλληλότητα των πολυμερών κανόνων σε όλους αυτούς τους τομείς, η Επιτροπή είναι πεπεισμένη ότι θα διαμορφώσουν ένα οικονομικό περιβάλλον με μεγαλύτερη σταθερότητα και διαφάνεια, το οποίο με τη σειρά του θα συμβάλλει στην οικονομική μεγέθυνση διαρκείας, ιδίως στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Προώθηση της κοινωνικής ανάπτυξης μέσω της πρόσβασης στην αγορά για τις αναπτυσσόμενες χώρες

Η Επιτροπή υποστηρίζει την προώθηση των βασικών κανόνων εργασίας και του ευρύτερου στόχου για αξιοπρεπή εργασία και χρησιμοποιεί εμπορικά μέσα όπου ενδείκνυται. Συμφωνεί με την ΠΕΚΔΠ όσον αφορά τη σπουδαιότητα της εξασφάλισης πρόσβασης στην αγορά για τις αναπτυσσόμενες χώρες και διασφαλίζει, με πολλούς τρόπους, υψηλό επίπεδο πρόσβασης στην αγορά της για τις αναπτυσσόμενες χώρες. Οι λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες και οι εταίροι ΑΚΕ επωφελούνται από ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα πρόσβασης στην αγορά της ΕΕ⁴². Εκτός από τις ειδικές αυτές ρυθμίσεις το ΣΓΠ (Σύστημα Γενικευμένων Προτιμήσεων) προβλέπει προτιμησιακή πρόσβαση για όλες τις αναπτυσσόμενες χώρες. Το ΣΓΠ περιλαμβάνει ένα σύστημα κοινωνικών κινήτρων σύμφωνα με το οποίο η αποτελεσματική

⁴¹ Πρόταση για σχέδιο δράσης της ΕΕ «Αλυσίδες γεωργικών βασικών προϊόντων, εξάρτηση και φτώχεια» και «Πρόταση για την εγκαθίδρυση εταιρικής σχέσης ΕΕ-Αφρικής με στόχο τη στήριξη της ανάπτυξης του τομέα βάμβακος».

⁴² Για τις χώρες ΑΚΕ η συμφωνία του Κοτονού προβλέπει ήδη μηδενικούς δασμούς για τη μεγάλη πλειονότητα των δασμολογικών διακρίσεων και τη διαπραγμάτευση των ζωνών ελεύθερων συναλλαγών με τους εταίρους ΑΚΕ μέσα στα επόμενα χρόνια. Για τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες η πρωτοβουλία «Ο,τιδήποτε εκτός από όπλα» (ειδική συμφωνία μέσα στο πλαίσιο του ΓΣΠ) προβλέπει την πλήρη κατάργηση των δασμών από το 2008.

συμμόρφωση με τους βασικούς κανόνες εργασίας προσφέρει στο δικαιούχο πρόσθετες εμπορικές προτιμήσεις. Η αναθεώρηση του ΣΓΠ κατά το 2002 έκανε το σύστημα ελκυστικότερο για τις αναπτυσσόμενες χώρες διευρύνοντας τις πρόσθετες εμπορικές προτιμήσεις. Η περαιτέρω μεταρρύθμιση του συστήματος, που θα ισχύσει από το 2006, θα επικεντρωθεί στη μεγιστοποίηση των οφελών για τους αποδέκτες και στην προώθηση της πλήρους εφαρμογής των βασικών κανόνων εργασίας στις δικαιούχους χώρες.

5.4. Προώθηση ιδιωτικών πρωτοβουλιών για την κοινωνική ανάπτυξη

Οι κυβερνήσεις φέρουν ουσιαστική ευθύνη για τη διασφάλιση της δίκαιης κοινωνικής ανάπτυξης. Ωστόσο, και ο ιδιωτικός τομέας μπορεί να αποτελέσει ένα δυναμικό, συμπληρωματικό φορέα για την αλλαγή. Οι εταιρείες, εθνικές και πολυεθνικές, η ευρύτερη επιχειρηματική κοινότητα, οι συνδικαλιστικές οργανώσεις και η ευρύτερη κοινωνία των πολιτών μπορούν να συμβάλουν στην επίτευξη των κοινωνικών στόχων και στην προώθηση της χρηστής κοινωνικής διακυβέρνησης, τόσο στην ΕΕ όσο και αλλού. Οι εταιρείες συνειδητοποιούν όλο και περισσότερο ότι η υπεύθυνη επιχειρηματική συμπεριφορά ενισχύει την ανταγωνιστικότητά τους. Μια άλλη σημαντική πτυχή είναι ότι η παγκοσμιοποίηση και η επανάσταση στα ΜΜΕ έχουν συμβάλει στην ενδυνάμωση της κοινής γνώμης προσφέροντας μια δυνατότητα πίεσης για καλύτερη κοινωνική διακυβέρνηση στην παγκόσμια οικονομία. Το εμπόριο, οι επιχειρήσεις και οι επενδύσεις που χαρακτηρίζονται από κοινωνική ευθύνη, καθώς και η προώθηση της υπευθυνότητας σε όλη την αλυσίδα προσφοράς αγαθών και υπηρεσιών, έχουν υψηλή προτεραιότητα στις δημόσιες συζητήσεις⁴³.

Η εταιρική κοινωνική ευθύνη (ΕΚΕ) είναι μια προσέγγιση που μπορεί να βοηθήσει το εμπόριο και τις επενδύσεις να λειτουργήσουν υπέρ της αειφόρου ανάπτυξης. Το 2002 η ΕΕ ενέκρινε στρατηγική για την προώθηση της ΕΚΕ η οποία συμβαδίζει με τις προτάσεις και τις συστάσεις της ΠΕΚΑΠ⁴⁴. Η Επιτροπή στη συνέχεια έλαβε πρωτοβουλίες για την προώθηση της ΕΚΕ, μεταξύ των οποίων τις πρωτοβουλίες για την ευαισθητοποίηση σχετικά με το οικονομικό όφελος από την ΕΚΕ, διερευνώντας τη σκοπιμότητα και την καταλληλότητα της ανάπτυξης κριτηρίων/κατευθυντήριων γραμμών για ένα εμπορικό σύστημα με θεμιτά και δεοντολογικά κριτήρια σε εθελοντική βάση και σε επίπεδο Κοινότητας, της ανάπτυξης διεθνούς δεοντολογίας από τους κοινωνικούς εταίρους στην ΕΕ και τη βελτίωση της συνέργιας με τις εμπορικές πολιτικές.

Η Επιτροπή δημιούργησε επίσης το ευρωπαϊκό πολυμερές φόρουμ για την ΕΚΕ με σκοπό την ανάπτυξη μιας νέας μορφής διαλόγου και δεσμών μεταξύ των διαφόρων τομέων πολιτικής και συμφερόντων και τη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο πρέπει να διατυπωθεί μια προσέγγιση της ΕΕ και οι κατευθυντήριες αρχές. Στο φόρουμ αυτό συναντώνται οι κύριοι παράγοντες της ΕΕ – οργανώσεις εργοδοτών και επιχειρήσεων, συνδικαλιστικές οργανώσεις και κοινωνία των πολιτών. Το φόρουμ έχει καλύψει ένα ευρύ φάσμα θεμάτων: καλύτερη γνώση, ιδιαίτερες ανάγκες των ΜΜΕ και προώθηση της αποτελεσματικής διαφάνειας. Έχουν συζητηθεί αναπτυξιακά θέματα όπως: αντιμετώπιση του HIV/AIDS στην Αφρική, η εφαρμογή των ΒΚΕ στην κλωστοϋφαντουργία και η χρηματοοικονομική διαφάνεια στις εξορυκτικές βιομηχανίες. Οι εργασίες του θα ολοκληρωθούν με τη δημοσίευση μιας έκθεσης το καλοκαίρι του 2004.

⁴³ Έκθεση της ΠΕΚΑΠ, § 546-559 και παράρτημα

⁴⁴ COM (2001) 416 τελικό, συμπεράσματα του Συμβουλίου της 21.07.2003, ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου του Ιουλίου 2002 και ανακοίνωση της Επιτροπής COM(2002)347 τελικό της 02.07.2002 «Εταιρική κοινωνική ευθύνη: μια συνεισφορά των επιχειρήσεων στη βιώσιμη ανάπτυξη».

Η Επιτροπή σημειώνει με ενδιαφέρον το γεγονός ότι η ΠΕΚΑΠ συνιστά να συγκαλέσει η ΔΟΕ ένα διεθνές πολυμερές φόρουμ για την ΕΚΕ⁴⁵. Η ΠΕΚΑΠ αναγνωρίζει ότι υπάρχει σκεπτικισμός σε ορισμένους παράγοντες όσον αφορά τον πραγματικό αντίκτυπο των συστημάτων ΕΚΕ. Η Επιτροπή συμφωνεί με την ΠΕΚΑΠ ότι οι εθελοντικές πρωτοβουλίες μπορούν μόνο να συμπληρώσουν τη νομοθεσία και την κοινωνική πολιτική και ότι πρέπει να προωθούν υψηλότερα πρότυπα. Η Επιτροπή συμφωνεί ότι η συμβολή των εθελοντικών πρωτοβουλιών μπορεί να ενισχυθεί με πολλούς τρόπους. Οι καταναλωτές και η κοινωνία των πολιτών πρέπει να πειστούν ότι δεν πρόκειται απλώς για δημόσιες σχέσεις και ότι μπορούν να έχουν πολύ θετικό αντίκτυπο. Για να είναι αξιόπιστα τα μέσα της ΕΚΕ πρέπει να αναπτυχθούν με διαφάνεια, με πλήρη διαβούλευση με τους κοινωνικούς εταίρους και τα άλλα ενδιαφερόμενα μέρη και η εφαρμογή τους πρέπει να είναι επαληθεύσιμη. Από αυτή την άποψη πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες σχετικά με τη σύνταξη και την υποβολή εκθέσεων. Για να ληφθούν υπόψη οι περιστάσεις στις τρίτες χώρες, θα πρέπει να λάβουν μέρος στη διαδικασία αυτή οι τοπικοί κοινωνικοί εταίροι και τα άλλα ενδιαφερόμενα μέρη. Η Επιτροπή θεωρεί ότι πρέπει να συνεχιστεί η μελέτη των τρόπων με τους οποίους θα εφαρμοστούν οι στόχοι αυτοί και να προσδιοριστούν οι βέλτιστες πρακτικές.

Μέσα στο πλαίσιο των πολιτικών για την ΕΚΕ, οι ιδιωτικοί κώδικες δεοντολογίας και οι ευρείες τομεακές συμπράξεις για τα εργασιακά ζητήματα, συμπεριλαμβανομένων των ΒΚΕ, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του περιβάλλοντος, μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο. Όσον αφορά τα εργασιακά ζητήματα, τα μέσα αυτά πρέπει να λάβουν υπόψη τους τα πρότυπα που έχουν συμφωνηθεί σε διεθνές επίπεδο⁴⁶ και να αντιμετωπιστούν ως συμπληρωματικά προς τη νομοθεσία, την εφαρμογή της και τις συλλογικές συμβάσεις⁴⁷. Ο ευρωπαϊκός και ο παγκόσμιος κοινωνικός διάλογος μπορεί επίσης να προωθήσει ένα συνεκτικότερο πλαίσιο για τους κώδικες δεοντολογίας και τις συμπράξεις. Οι ευρωπαϊκές επιτροπές τομεακού κοινωνικού διαλόγου έχουν ήδη συμφωνήσει σε τομεακούς κώδικες δεοντολογίας που εφαρμόζονται στην ΕΕ και στις παγκόσμιες αλυσίδες προσφοράς⁴⁸. Πολλές ευρωπαϊκές εταιρείες έχουν υπογράψει κώδικες δεοντολογίας μέσα στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών εργασιακών τους συμβουλίων.

Επιπλέον, η Επιτροπή υποστηρίζει ενεργά την εφαρμογή των κατευθυντηρίων γραμμών του ΟΟΣΑ για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις. Οι κατευθυντήριες αυτές γραμμές προσφέρουν σημεία αναφοράς για την υπεύθυνη επιχειρησιακή συμπεριφορά, αλλά πρέπει να συνεχιστούν οι προσπάθειες για να διασφαλιστεί η πιο αυστηρή και συστηματική εφαρμογή τους. Μία από τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει η ευρύτερη εφαρμογή τους είναι το πρόβλημα των «ελευθέρων καβαλλάρηδων», επιχειρήσεις δηλαδή οι οποίες επωφελούνται παθητικά από τις δραστηριότητες άλλων επιχειρήσεων χωρίς οι ίδιες να καταβάλλουν καμία προσπάθεια. Ένας τρόπος με τον οποίο η Επιτροπή προσπαθεί να επεκτείνει την εφαρμογή είναι με την ενσωμάτωση αναφορών στις κατευθυντήριες γραμμές στις διμερείς της συμφωνίες (π.χ. συμφωνία σύνδεσης ΕΕ-Χιλής· συμφωνία υπό διαπραγμάτευση με τη Mercosur). Θα πρέπει

⁴⁵ Έκθεση της ΠΕΚΑΠ, § 554-557, 613-616

⁴⁶ Η ευρωπαϊκή προσέγγιση για την ΕΚΕ αντικατοπτρίζει και εντάσσεται μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο διαφόρων προτύπων που έχουν συμφωνηθεί σε διεθνές επίπεδο, όπως είναι η τριμερής δήλωση αρχών της ΔΟΕ σχετικά με τις πολυεθνικές εταιρείες και την κοινωνική πολιτική (1977/2000), οι κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις (2000)

⁴⁷ Οι κοινωνικοί εταίροι σε παγκόσμιο επίπεδο σε έναν από τους πιο παγκοσμιοποιημένους κλάδους, τη ναυτιλία, έχουν μάλιστα υπογράψει μια διεθνή συλλογική σύμβαση. Η Επιτροπή, τα κράτη μέλη και οι κοινωνικοί εταίροι στην ΕΕ συμμετέχουν στις συνεχιζόμενες εργασίες της ΔΟΕ για την παγίωση των ναυτιλιακών προτύπων της ΔΟΕ.

⁴⁸ http://europa.eu.int/comm/employment_social/publications/2003/ke4702397_en.html

να εξεταστεί μια πιο γενικευμένη εφαρμογή των αρχών αυτών είτε μέσω ιδιωτικών ενεργειών και/ή μέσω κρατικών πρωτοβουλιών, συνδέοντας, για παράδειγμα, τα μέτρα υποστήριξης όπως είναι οι εξαγωγικές πιστώσεις με τη συμμόρφωση προς τις κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ.

5.5. Διακυβέρνηση σε παγκόσμιο επίπεδο

Η συνεισφορά των διεθνών οργανισμών στην κοινωνικά βιώσιμη παγκοσμιοποίηση αποτελεί προϋπόθεση για την πρόοδο. Το πολυμερές σύστημα πρέπει να γίνει αποτελεσματικότερο για να μπορεί να αντιμετωπίσει τις υπάρχουσες και τις νέες προκλήσεις της παγκόσμιας διακυβέρνησης και του κράτους δικαίου⁴⁹. Η Επιτροπή υποστηρίζει μια συνεκτική και ολιστική προσέγγιση των ζητημάτων που αφορούν την κοινωνική διάσταση της παγκοσμιοποίησης στον ΠΟΕ, στα Διεθνή Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα (ΔΧΠ) και σε όλα τα όργανα των Ηνωμένων Εθνών, καθώς και την ενίσχυση βασικών οργανισμών, συμπεριλαμβανομένης της ΔΟΕ⁵⁰.

Όσον αφορά τα ΗΕ πρέπει να εξασφαλιστεί η συνοχή της πολιτικής μεταξύ του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου (ECOSOC), της Επιτροπής για την Κοινωνική Ανάπτυξη και της Τρίτης Επιτροπής της Γενικής Συνέλευσης των ΗΕ. Η Επιτροπή πιστεύει ότι πρέπει να εξεταστούν σοβαρά οι υπάρχουσες προτάσεις όπως η ίδρυση ενός Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου Ασφαλείας. Μέσα στο πλαίσιο αυτό πρέπει να ληφθούν υπόψη τα αποτελέσματα της ομάδας υψηλού επιπέδου για τη μεταρρύθμιση του ΟΗΕ, η οποία συγκροτήθηκε από το γενικό γραμματέα των ΗΕ. Η Επιτροπή θεωρεί ότι τα πρώτα βήματα για καλύτερο συντονισμό και συνοχή πρέπει να έχουν ως επίκεντρό τους τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των οργάνων που ήδη υπάρχουν. Μέσα στο πλαίσιο αυτό πρέπει να εξεταστεί η παρούσα εντολή του ECOSOC. Η ΕΕ είναι έτοιμη να διαδραματίσει έναν ιδιαίτερα ενεργό ρόλο για να καθοδηγήσει τη διαδικασία που αφορά την ανάπτυξη του διεθνούς προγράμματος εργασιών. Αναγνωρίζει την ανάγκη να ενταθούν οι προσπάθειες προβολής της μέσω μιας συνολικής προσέγγισης για την ειρήνη, την ασφάλεια και την ανάπτυξη. Η Επιτροπή δεσμεύεται να ενισχύσει τη συνεισφορά της.

Η ΕΕ πρέπει επίσης να προσπαθήσει συστηματικότερα να εκφράζεται ομόφωνα σε όλα τα φόρουμ των ΗΕ και των άλλων διεθνών οργανισμών που ασχολούνται με τα κοινωνικά και οικονομικά ζητήματα ώστε να εξασφαλιστεί η συνοχή της πολιτικής. Η Επιτροπή θα εξακολουθήσει να υποστηρίζει ενεργά το συντονισμό σε επίπεδο ΕΕ μέσω της καλύτερης ανταλλαγής πληροφοριών και της προετοιμασίας προτάσεων για θέσεις και πρωτοβουλίες της ΕΕ. Η ΕΕ είναι επίσης έτοιμη να ενθαρρύνει τις χώρες εταίρους να βελτιώσουν τη συνέχιση των πολυμερών τους δεσμεύσεων και στόχων μέσω της εφαρμογής, τόσο στο πλαίσιο του διμερούς διαλόγου όσο και μέσω της παροχής βοήθειας στις χώρες που τη χρειάζονται.

Τα ΔΧΠ, ο ΠΟΕ και τα ΗΕ, ως οργανισμοί που παρέχουν βοήθεια, προωθούν το άνοιγμα της αγοράς και καθορίζουν κανόνες, πρέπει να εργαστούν συστηματικά και συντονισμένα για την επίτευξη του στρατηγικού στόχου της αειφόρου ανάπτυξης. Πρέπει να περάσουμε από τις δηλώσεις και την ονομαστική συνοχή στην αποτελεσματική δράση με βάση τη συμπληρωματικότητα και την αναγνώριση των θετικών συνεργιών. Αυτό εξαρτάται κυρίως

⁴⁹ Η θέση αυτή αντικατοπτρίζεται τόσο στην ανακοίνωση της Επιτροπής «Η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα Ηνωμένα Έθνη: η επιλογή του πολυμερισμού» (COM(2003)526, 10.9.2003) όσο και στα συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με το θέμα αυτό, καθώς και στην ευρωπαϊκή στρατηγική για την ασφάλεια, που εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το Δεκέμβριο του 2003.

⁵⁰ Σύμφωνα με την ανακοίνωση του 2001.

από τη βούληση των κρατών μελών τους – τόσο για τις αναπτυσσόμενες όσο και για τις ανεπτυγμένες χώρες. Πρέπει επίσης το σύστημα της παγκόσμιας οικονομικής διακυβέρνησης να είναι αποτελεσματικό, χωρίς αποκλεισμούς και αντιπροσωπευτικό.

Η βελτίωση της διαδικασίας διαπραγματεύσεων στον ΠΟΕ θα συμβάλει στο να γίνει το πολυμερές εμπορικό σύστημα δικαιότερο κοινωνικά. Στην έκθεση της ΠΕΚΔΠ σωστά παρατηρείται ότι η καλύτερη συμμετοχή των αναπτυσσόμενων χωρών στις διαπραγματεύσεις του ΠΟΕ μπορεί να συμβάλει στις προσπάθειές τους να συνδέσουν αποτελεσματικότερα την ελευθέρωση του εμπορίου με τα εθνικά τους προγράμματα κοινωνικής ανάπτυξης⁵¹. Η Επιτροπή έχει καταθέσει συγκεκριμένες προτάσεις που αφορούν την προετοιμασία και την οργάνωση των υπουργικών διασκέψεων, καθώς και τις μεθόδους εργασίας και τις διαδικασίες λήψης των αποφάσεων, με σκοπό την αύξηση της συμμετοχής των αναπτυσσόμενων χωρών, και ιδιαίτερα των λιγότερο ανεπτυγμένων από αυτές, στον ΠΟΕ. Ωστόσο, η προσαρμογή της εμπορικής ημερήσιας διάταξης στο μέλημα για την ανάπτυξη δεν μπορεί να γίνει μεμονωμένα στο εσωτερικό του ΠΟΕ. Η ΕΕ πρέπει να θέσει ως στόχο τη βελτίωση του συντονισμού σε θέματα κοινωνικής διακυβέρνησης μέσα στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης και την εξασφάλιση της συνοχής στο θέμα αυτό σε όλους τους σχετικούς διεθνείς οργανισμούς, συμπεριλαμβανομένων του ΠΟΕ και της ΔΟΕ⁵². Πρέπει επίσης να προωθήσει έναν πιο αποτελεσματικό διάλογο μεταξύ του ΠΟΕ και της ΔΟΕ με στόχο το καθεστώς του παρατηρητή για τη ΔΟΕ στον ΠΟΕ.

Η ΠΕΚΔΠ έχει προτείνει καινοτόμους τρόπους για την επίτευξη καλύτερης ποιότητας στη συνοχή της πολιτικής σε διεθνές επίπεδο, τόσο μέσω της επιβεβαίωσης των κοινών στόχων, ιδίως της αξιοπρεπούς εργασίας, όσο και μέσω μηχανισμών συνεργασίας. Οι προτεινόμενες πρωτοβουλίες για τη συνοχή της πολιτικής, οι διάλογοι για την ανάπτυξη της πολιτικής και το «Φόρουμ για την πολιτική της παγκοσμιοποίησης» υπόσχονται πολλά όσον αφορά τη στενότερη σύνδεση του πολυμερούς προγράμματος δράσης με τις κύριες ανησυχίες του κόσμου, ωστόσο οι εντολές πρέπει να είναι σαφείς και επικεντρωμένες για να είναι αποτελεσματικές. Η συμμετοχή των οικονομικών, εμπορικών, χρηματοπιστωτικών και κοινωνικών οργανισμών σε αυτές τις πρωτοβουλίες για τη συνοχή των πολιτικών, ιδίως εκείνων που αφορούν την παγκόσμια ανάπτυξη, τις επενδύσεις και τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης, θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμη για την επιτυχή κατάληξη του τρέχοντος γύρου των εμπορικών διαπραγματεύσεων και για την εξασφάλιση ενός όσο το δυνατόν δικαιότερου αποτελέσματος.

Τα ΔΧΙ διαδραματίζουν βασικό ρόλο στην υποστήριξη της χρηστής διακυβέρνησης στον αναπτυσσόμενο κόσμο. Η συνοχή των πολιτικών στο εσωτερικό των οργανισμών αυτών και μεταξύ τους και το ευρύτερο πολυμερές σύστημα είναι ζωτικής σημασίας για τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος που θα υποστηρίζει την αειφόρο ανάπτυξη σε παγκόσμιο επίπεδο. Ιδιαίτερη προτεραιότητα πρέπει να δοθεί στην υποστήριξη των πολιτικών που αποσκοπούν στην εξασφάλιση της αποτελεσματικής συμμετοχής στην παγκόσμια οικονομία, υποστηρίζοντας παράλληλα τους ευρύτερους στόχους της αειφορίας.

Το ευρώ επιβλήθηκε γρήγορα ως το δεύτερο σε χρήση νόμισμα διεθνώς, ωστόσο η ΕΕ δεν επηρεάζει ακόμη στο βαθμό που θα μπορούσε τις πολιτικές των διεθνών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και αυτό αποδυναμώνει τη συνοχή της πολιτικής. Η φωνή της είναι

⁵¹ Το αναπτυξιακό πρόγραμμα της Ντόχα αποτελεί, το ίδιο, ένα σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση αυτή, θέτοντας το θέμα της ανάπτυξης στο επίκεντρο των εμπορικών διαπραγματεύσεων.

⁵² Συμπεράσματα του συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων της 21ης Ιουλίου 2003.

αποσπασματική και κατά συνέπεια η ικανότητά της να επηρεάζει τις σημαντικές αποφάσεις και τους προσανατολισμούς της πολιτικής περιορίζεται. Το γεγονός αυτό δημιουργεί πρόβλημα αφού οι οργανισμοί αυτοί διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη και στη διαχείριση των χρηματοοικονομικών κρίσεων. Δημιουργεί επίσης προβλήματα στη συνοχή της πολιτικής της ίδιας της ΕΕ όσον αφορά τους άξονες της παγκόσμιας οικονομικής διακυβέρνησης για το εμπόριο, τα χρηματοοικονομικά και τον καθορισμό των κανόνων. Μια ενωτική παρουσία στους οργανισμούς της πολυμερούς οικονομικής διακυβέρνησης θα προσέφερε στην ΕΕ αποτελεσματικότερα μέσα πίεσης για την προώθηση ενός προτύπου ανάπτυξης στο οποίο ενσωματώνεται πλήρως η κοινωνική διάσταση. Αυτό σημαίνει την ομόφωνη έκφραση, επιδιώκοντας μια κοινή θέση με ψηφοφορία ειδικής πλειοψηφίας και την ψηφοφορία ως ομάδα.

Οι διεθνείς εμπορικοί και χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί αποτελούν το επίκεντρο ενός άνευ προηγουμένου ενδιαφέροντος από την κοινωνία των πολιτών. Όπως προτείνει και η ΠΕΚΔΠ πρέπει να υπάρξει μεγαλύτερο άνοιγμα και διαφάνεια, και πρέπει να συμμετάσχουν πιο ενεργά οι οργανώσεις των εργοδοτών και των εργαζομένων και της ευρύτερης κοινωνίας των πολιτών. Το παράδειγμα του ΟΟΣΑ, όπου εργοδότες και εργαζόμενοι εκπροσωπούνται και γίνονται επίσης διαβουλευσεις μαζί τους, είναι μια ενδιαφέρουσα προσέγγιση από την άποψη αυτή⁵³. Η Επιτροπή αποδίδει επίσης ιδιαίτερη σημασία στην προώθηση του ενεργού διαλόγου με τις οργανώσεις των εργοδοτών και των εργαζομένων και της ευρύτερης κοινωνίας των πολιτών. Η Επιτροπή θα εξακολουθήσει να βελτιώνει το διάλογο με τα ενδιαφερόμενα μέρη στις διάφορες διαδικασίες και τα ζητήματα που άπτονται της κοινωνικής διάστασης της παγκοσμιοποίησης.

Όπως τονίζεται στην έκθεση της ΠΕΚΔΠ⁵⁴, η έρευνα και η συγκέντρωση δεδομένων για την κοινωνική διάσταση πρέπει να εντατικοποιηθεί. Μέσα στο πλαίσιο του βου ερευνητικού προγράμματος πλαισίου η Επιτροπή σχεδιάζει να ξεκινήσει ένα δίκτυο αριστείας για τη διεξαγωγή έρευνας σχετικά με το θέμα «παγκόσμια διακυβέρνηση, ρυθμιστικά πλαίσια και ο ρόλος της ΕΕ». Η έρευνα αυτή θα περιλαμβάνει και ανάλυση της κοινωνικής διάστασης.

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Στην παρούσα ανακοίνωση η Επιτροπή καταθέτει τις αρχικές της απόψεις σχετικά με ορισμένα ζητήματα που τέθηκαν στην έκθεση της ΠΕΚΔΠ. Γενικά η έκθεση μεταφέρει ισορροπημένα, κριτικά αλλά θετικά μηνύματα που μπορούν να αποτελέσουν τη βάση μελλοντικών ενεργειών. Αναγνωρίζει ότι μερικά βήματα έχουν ήδη γίνει σε παγκόσμιο, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, αλλά κάνει σαφές ότι πρέπει να γίνουν ακόμη πολλά σε όλα τα επίπεδα και με συμπληρωματικό και αμοιβαία ενισχυτικό τρόπο, ώστε να υπάρξουν οφέλη για όλους από την παγκοσμιοποίηση. Αυτή είναι η πρόκληση τόσο για την ΕΕ όσο και για τα κράτη μέλη της. Η αποτελεσματική παρακολούθηση της έκθεσης, από όλους τους εταίρους, θα έχει πολύ μεγάλη σημασία.

⁵³ Έκθεση ΠΕΚΔΠ, § 562

⁵⁴ Έκθεση ΠΕΚΔΠ, § 623-629

Η ΕΕ έχει ήδη αναπτύξει πρωτοβουλίες και πολιτικές για να αντιμετωπίσει την κοινωνική διάσταση της παγκοσμιοποίησης τόσο στην Ευρώπη όσο και αλλού. Τώρα είναι σημαντικό να εκφράσει η Ένωση, στο υψηλότερο πολιτικό επίπεδο, τη δέσμευσή της για να αναλάβει δράση με σκοπό την ενίσχυση της διάστασης αυτής υπό το φως της έκθεσης της ΠΕΚΔΠ και των αρχικών προτάσεων που γίνονται στην παρούσα ανακοίνωση.